NA LUM KHASI

da

U DEWI SINGH KHONGDUP

NA LUM KHASI

da

U Dewi Singh Khongdup

La pynmih
da
U Nongthoh

First Edition

LA SHON HA RI KHASI PRESS, SHILLONG
1968

Ka dor : Rs. 2.25

JINGPYNBEIT

peij	dkhot	lain	ha ka jaka	pule/buh
6	1	8	Shawas,	"Shawas,
26	3	khatduh	ban bsa"	ban bsa."
43	4	2	tyllieij	thyllieij
76	2	4	Khlem	khlem

KI JINGKDEW

HA KI NONGPULE

Mynba nga dang pule ha Skul bad ha College, nga shait pyrshang ban shna jingrwai. Bun na ki ngam lap shuh, wat la nga la khura lut ia ki synduk buh kot baroh. Nga la ioh ruh ban thoh katto katne ki jingrwai ha ki snem ba nga hikai ha Sohra bad ha Shillong Government High School (1947-52). Naduh ba nga la rung sha ka *Civil Service* pat, ngam ju ioh por shuh ban pyndonkam ia la u khulom ha kaba thoh *poetry*.

Ka rukom pyrkhat u briew ka pher na kawei ka por sha kawei pat ka por. Katba u nang san ha ka rynieng, bad u nang heh ka rta, katta ruh ka jabieng jong u ka nang iar, bad ka jingsngewthuh jong u ka nang jylliew. Shi rukom, ngam sngewdei ban pynmih lang hangne ia ki jingrwai, kiba lah ban nym dei shisha *kita* ki *poetry*, ba nga la thoh mynba nga dang pule ha skul, kum *KI SNGI SAMLA* ba nga thoh ha ka snem ba nga pule ha Class IX, (1941) bad *KI SNGI SHONG SKUL & JNGAI NA LA IING* ba nga sdang ha ka snem ba nga shong ha Class X; hynrei nga ngeit ba ki nongpule ki lah pynban ban iohi kumno, kum u khynnah, u briew u pyrkhat bad u sain dur ia ki sngi ki ban dang wan.

Ha utai u snem, la phah biang ia nga sha Mizo Hills, tang mar iaioh khubor shaphang ki jingiakhih hangta, ha u bnai March, 1966. Dei hangta ba nga la kut jingmut ba, yn tang shu poi suk poi sain pat sha la ka Ri, ngan pyrshang ban pynmih ia ki jingthoh kiba nga la lum ha ki snem kiba mynshuwa. Nga la pynlut ia ka shuti lai bnai (i) ha kaba pynbeit ia ki jingiathuh khana kiba nga jer kyrteng *HA KI SNGI U SYIEM*, bad (ii) ha kaba pyndep ruh ia *KA DRAMA U BAIEIT DONSHKOR*, ia kaba nga la sdang naduh ba nga dang don ha College.

Ka ktien Khasi dei ka ktien kaba riewspah shisha shisha. Don bun ki ktien bad ki kyntien kiba eh, kiba kit ki jingmut kiba jylliew, bad kiba bun na ngi, lehse, (khamtam ki khynnah, ki samla, bad une de u nongthoh) ngi shem shitom ban sngewthuh bha. Nga shait pyrshang ha la i bor iba rit ban pynwan ia ki jingmut kiba jylliew da ki ktien bad ki kyntien kiba jem, bad kiba baroh ngi lah ban sngewthuh shai.

Haba ngi pyrkhat ieit ia la ka Ri, bunsien ngi iohi ia ka ha ki bun ki dur kiba itynnat, kiba pynkmen ia ka mynsiem, bad kiba lah ban jah noh pat ngi tang shu iohi biang ia kane ka pyrthei ha kaba ngi shong, *kumba ka long*. Nga ruh shisien nga iohi ia ka kum *Ka Theisamla Khasi*, bad kumno ha kum kita ki khyllipmat, *Nga thir i'u ksai ban bteng tieh ksiar, bad ka*......

Nga sngewnguh shibun eh ia i Bah Owen Rowie iba la pule ia ka manuscript, bad iba la pynshlur ruh ia nga ban pynmih ia kine ki jingrwai.

MALKI, SHILLONG: The 30th September, 1967.

D. S. KHONGDUP.

U Bah Dewi Singh Khongdup, hadien ka shijhap wait ki jingiathuhkhana shaphang "Ki Sngi U Syiem", u wan mynta pat bad shi song ki jingrwai, ne ki poems, ba u ai kyrteng "NA LUM KHASI". Ha kane ka song u nongrwai u la kynthup lang ia kiba u la thoh bad shna naduh ki por ba u dang shong skul bad shong College, bad ki snem ba u la long u Nonghikai ha Sohra bad ha Shillong. Nalor kine un dang kynthup shuh lehse sa katto katne tylli kiba u dang shna dang kine ki bnai ki snem mynta.

Ha ka 'tien lamphrang u la kdew ba, ha katta ki snem kiba pun ia ki kyrdan ka rta bad ka jingim, kan paw ka jingpher bad jingsan ka jingpyrkhat, ha ka rong ka rup jong ka bad ha ka jingiar. Kine ki dei ban long kumta. Kiba pule kin iohi ia kata na "Ki Sngi Samla" bad "Ki Sngi Shongskul"-sha "U Nongphetwir" bad "Iano Ngan Rwai" haduh "U Kongbah Larkiar" bad "Ka Sngi Kha U Khrist".

Ka dur ka phong ka poetry Phareng ka la kham paw kum kaba kham khlain ha ka poetry jong ngi. Naduh "U Sier Lapalang" jong I Rev. Morkha Joseph, iba long lehse iba nyngkong eh ban thoh poetry ha ka ktien Khasi, ki la

nang iamih ter ter kiba la thaw jingrwai, khamtam eh ha-kine ki arphew san bad laiphew snem mynta, bad baroh ki la iamih ha ka sap ka phong jong ka poetry Phareng. Ha ki jingrwai jong une u Nongrwai mynta ngi iohi ar jait kiba kham pher— Ki *Sonnet* bad ka *Ode*, ba u da la pyrshang ban sei na lade.

Ha ki shiphew tylli ki *Sonnet* u la bud bha ia u Shakespeare haduh ba u da buhrieh ia la ka jingmut tang ha ka phawer—hato u rwai shaphang 'Ka Baieit'? ne, Ka Mynsiem La Jong? ne, shaphang Ka Ri Khasi kaba shong khet eh ha ka dohnud jong u? Kano, na kine, kaba la pynkhih ban kyrsoi ki jingmut ba u phriang ha man kawei pa kawei na kine ki *Sonnet*?

Ia ka *Ode* u la sdang ha ka Shad Weiking, kaba long ka jylli jong ka jingphuh ka jingim u Khasi ha ka jingnang ban shad, ka jingjanai ka akor, bad ka jingsngewbha kaba khuid bad kaba sngur. Ka long shisha ka seng-pyrkhat kaba la lah ban pyndonkam hok ia kane ka rukom jingrwai, ka *Ode*, la ha kane ka kynti u nongrwai u la shu hun tang ban pyndonkam ia ka jinglaitluid jong ka jingpyrkhat bad ka jingrwai khlem da khum than eh ia ka dur, ne ka shynrong ne shruh, ban pynkup ka ktien bad ka jingpyrkhat. Lehse ha kawei pat ka kynti un sa nang pynkhraw ia kane haduh ba kan da kot kat ka rynieng ka rynñiot ba mutdur ki nongsdang ia kane ka jait jingrwai ne poetry ha Greece hyndai.

Ki Nongpule kin sa lap hi ia ka sur jong kine ki jingrwai, kat haduh ka jingtriem jong ka Kput bad ka Tyrut ha "U Kongbah Larkiar", bad ka Jingkmen jong ka jingwan U Khrist—kata, naduh ka dohnud u 'Riewthma haduh ka dohnud u 'Riewniam. Bad hapdeng kine ar ki tduh don byllai kaba ktah ia ka mynsiem ha ka jingieit ia la ka ri, bad ha ka jingiatur pyrshah ia ki jingeh kiba laiphew jait ha ka jingim.

Ka jingpyndonkam ia ka *Refrain* ha ka jingrwai "Ki Saw Aiom" bad "Ki Umpohliew" ka long kaba wallam ia ka jingpuson kaba bat ia ka mynsiem jong kine ki jingrwai ha ka jingsngew tympang jong ka. Kane ruh ka long kawei ka buit kaba thymmai ha kine ki jingrwai—ym dei ka *Chorus* kaba risa ha ka shkor, hynrei ka *Refrain* kaba wan tied jai jai bad jar jar ha ka dohnud.

Ym don jingartatien ba ha kane ka shi song jong ki jingrwai une u Rangbah, U Dewi Singh Khongdup, u la nang kham pynriewspah ia ka Poetry Khasi kaba u ñiew kordor eh, kaba u la ong ba ka long 'ka ngap ba thiang tam ha pyrthei', ka ban bteng ruh na kaba la buh la seng u Soso Tham, u Nongrwai Ka Ri jong ngi.

"PHERIDALE"
Nongkseh.

U OWEN ROWIE,
Thursday the 7th Dec.,
1967.

KA RI LA JONG

Nga kiew ia ki lum bah, nga jam ia ki wah,
Ri thor ruh nga la iaid lyngba;
La u phlang u jyrngam, bad u bnai u phyrnai,
Nujor kim lah bad Ri jong nga.
Em......Em......
La u phlang u jyrngam, bad u bnai u phyrnai,
Nujor kim lah bad Ri jong nga.

Ki kti jingiasyllok bunsien nga ioh bat,
Khmat bhabriew da jingieit ki phong;
Hynrei nga kham kynmaw ia ki por ba la leit,
Ba nga ioh mad ha Ri la jong.
H'oid......H'oid......
Hynrei nga kham kynmaw ia ki por ba la leit,
Ba nga ioh mad ha Ri la jong.

Ia pha, Ri Lum Khasi, ka Ri ba nga ieit,
Ka Ri ba jinglaitluid ka shong,
Ia lade ngan aiti ba ka pansngiat burom,
Bad jingstad, junom phan ioh phong.
H'oid......h'oid......
Ia lade ngan aiti ba ka pansngiat burom,
Bad jingstad, junom phan ioh phong.

KA RI KHASI

Haba nga peit bad khmih ia la ka Ri,
Bad bishar ieit ia ka man la ka sngi,
Kita ki ktien b'la sei u Longshuwa:
'Kane ka Ri-um-snam u Kñii u Kpa,—'
Da kumwei pat mynta ki paw ha nga.

Sawdong ka Ri Khasi,—ki khlaw ba jngum,
Shatei, shathie, na Lum ki tuid ki um,
Ka Ri ka sngi, u slap, ka-lyer, u thah,
Ka Ri ki saw ajom ki bym-ju jah:
Tang pha, bad pha, junom nga mon ban sah.

Ki soh ba har rukom na sla jong pha,
Ki dieng ki sieij,— kiba leit kam suda,—
Mano ba ioh ba bat ka spah jong pha?
Mano ba dih ki um bym rngad jong pha?
Mano ba bam ki lyer pyngngad jong pha?

Syntiew iwbih bun rong ka Sor Shillong
Kin sieng bad nang iai sieng ia Ri la jong!
Tyllup ka Ri don ki Syntiew bun rong,
Ha im ha iap ryngkat bad pha kin long,
Pansngiat burom ia pha ki ban pynphong?

Phi ki Syntiew ba dang shylluit ka Ri,
Ki ban dang phuh, la shai ne dum ka sngi,
Ki lyer suhsieng na phi ai kin pyndam
Ka pyut ingiew ha la ka Ri-um-snam,
Ioh ba ka Meirilung lynter kan iam.

Ia! Lang ngin shim ia la ka Duitara
Ban ring ki sur ba jem ha khmat jong ka!
Namar jong ka lada ia ngi la thaw,
Ngin kmen, namar ngim dei ki khun ka mraw
Ki ban ibein u rit kumjuh u khraw.

Ngin shut ka wait, ngin kit ka khoh u star,
Ban kiew ban hiar ka thieb ka jur ri War;
Ngin shah ka sngi, ngin shah u phria u slap;
La syep kan jaw, la miet ba iong kan lap,
Mynsiem kan hun; dohnud, jingkmen kan dap.

Ha sawang lum Khasi dei u mohkhiew
Ba pynih lum,— d'u phan ne d'u sohriew,—
Ngi ruh ia u ngin shim ban puh ban lur,
Ngin thang ki bun, sawdong ngin tih ki nur,
Symbai ngin bet ngin thung,—u kba, ki jhur.

Ka sia, khulom,— ngin shim ban pynleit kam,
Jingnang jingtip ka Ri ban pynsah nam;
Ka bieit ka dum ka Ri kan jah kan duh,
Ka bein ki Mynderri kan ym don shuh,
Syntiew jingstad lynter un phieng un phuh.

Ki Khun ka Ri kin long kum shipara,—
Kajuh ka Meirilung ba pun ba kha!
Ia la ka kmie, ki Rang ki Theikohnguh
Kin siew kylliang, Nyngkong haduh Khatduh;
Te, ka ruh kan kyrkhu kyrdoh kumjuh.

I'u rit yn nym ban bein da u sngewkhraw,
Ka akor Khun Khasi kan nang iai paw;
Ka Ri kan long kawei ha iap ha im,
Kan bat ka hok shikyntien u Barim,
Ban nym wan hiar ka pap, ka sang, ka tim.

Kumne ko Meirilung ia pha ngan rwai
Katba nga dang iohi ka Sngi u Bnai;
Ko Khun Khasi, kumjuh to rwai maphi,
'Ka Ri ka dud ka ngap' pynlong maphi,—
Te Khlur bad Sngi kin iai tyngshain ha phi.

I KHUN MIAW IBA IONG

Harud ding i shong,
I khun miaw iba iong,
La khmat i khapbrip,
Bad i leh kum bym tip;
Tip ma, teng teng pat
I plied la ki khmat,
Lano in ioh lad
Ban ioh tuh i tungtap.
I Meirad ia tungtap i la thang,
Ba in khleh bad u jyllang,
I ot sa ia u piat,
Bad nangta i tylliat.
I khun miaw iba iong,
Ba im i-ioh dong,
Bad namar im'ioh lad
Ban tuh i tungtap,
La khmat i shu khapbrip,
Bad i leh kum bym tip.

I khun miaw iba iong,
I kyllain la u tdong,
Marwei marwei i ong,
"Shish, kane pleng, ka bym long!
Ban thap da ka tuh,
Poi pynban sha ka duh;
Lada ngàn leh tipsngi,
Ka shiah te, ngan sa ioh hi."

Kumta i khun miaw iba iong
I shong noh kham ha kyndong;
La u tmaiñ i shu pynkhih,
Ia ka shiah ba i ap khmih.
"Miaw! miaw!" i pah sngewrit,
"Ai shiah lem seh ia nga khyndit,
Ba ngan ioh bam hangne ha dpei
Ia ka shiah ba phi bret ei."

Ong i Parad ia i khun miaw,
I khun miaw ba iong plain plain.
"Phim dei mo ban da leh diaw,
Hynrei phin jyllud la u tmaiñ;
Shuwa ba ngan thet la ki kti,
Shiah dohkha ngan ai ia phi."
Kumta i Parad ia i khun miaw,
I khun miaw ba iong plain plain.
Khnang ba i in nym leh diaw,
Bad ba i in jyllud tmaiñ,
Shuwa ba in thet la ki kti,
Ia i khun miaw i ai shiah khaski.
Thrap, thrap,—thap,thap,—i miaw i ktha
Ia kata ka shiah dohkha;
Te, ba i phuhmat noh teh
I tang shu ioh shiah dohkha,
Ba in ktha *thrap, thap,— thrap, thap.*

Kumta i khun miaw ba iong,
I pynieng sa la u tdong,
Ba i la kmen eh, i ong,
"La ngaiñ ngaiñ u shñiuh nga iong,

Nga sngewhun ha dpei ban shong,
Ba ki ai ka shiah khaski
Kum ia nga i miaw ba pli.
Ba ngan ktha man la ka sngi.
La ka mei ka iong pali
Kum u khiew talani,
La u tJong nga ju kyllain,
Teng teng ruh nga jyllud tmaiñ,—
Kumta kein nga suk nga sain:
La nga iong te yn lei ka,
Haba nga suk nga sngewbha!"

U KSEW BAD I KHUN BLANG

I khun blang ba lich shisien ka sngi
I kwah ban leit sha Iew Umni;
"Ngan rah kane ka shang," i ong,
"Ba ngan dup thied ka mluh shi song."
Kumta i khun blang ba lich ba rit
Marwei sha Iew Umni i leit;
I kieng u shang
Ha la ryndang,
Bad i ong,
"Ngan leit thied mluh na iew shi song."

Harud ka wah Umiew,
I iakynduh uwei u ksew.
Ong u ksew,
"Ko Hep, phin leit shano?"
"Oh," jubab i khun blang ba lich,
"Nga mut leit kai sha Iew Umni.
Phi iohi mo une u shang
Ba nga kieng ha l'u ryndang?
Ha u ngan thep ka mluh shi song,
Bad ngan kit ia ka sha shnong."

Ong u ksew, "Nga ruh te phi,
Nga mut leit sha Iew Umni,

Ban leit thied ka kjat masi;
Ha la tyngam ia ka ngan rah,
Namar ban thep ha shang ngam kwah."
Nangta ong biang sa i khun blang,
"Ale seh kata ngin ialeit lang;
Phi, thied ka kjat masi la jong,
Nga pat ngan thied ka mluh shi song."
Shawas, shawas!" jubab u ksew,
"Ia, ngin ialeit lang sha iew;
Phin leit thied mluh na Iew Umni?
Ia, nga ngan thied ka kjat masi."

Kumta u ksew bad i khun blang,
Sha Iew Umni ki ialeit lang.
U ksew u thied ka kjat masi,
I khun blang ruh,
Shi song ka mluh,
I thied nangta na Iew Umni;
I thep ia ka hapoh u shang,
Ba i kieng ha la ryndang;
U ksew pat de, ka kjat masi,
Namar ban buh ha shang um kwah
Ha la tyngam ia ka u rah.

Kumta u ksew bad i khun blang
Na Iew Umni ki iawan phai lang;
Shahe u ksew u kmen u rkhie,
Ba u ioh rah ka kjat masi,
Ba u thied na Iew Umni;
I khun blang ruh i sngewsarong,
Ba i la thied ka mluh shi song.

Ynda ki poi ha shiliang Umiew,
I khun blang i ong ia u ksew,
"To khie ho?
Ngin iashem pat la sngi Umni,
Ba ngan sa wan iew biang bad phi."
"Hooid," ong u ksew, "phi ruh
Leit suk sha la i ling kumjuh."
I khun blang ba lieh, tang marwei hi,

I iaid phuhmat ha la lynti;
Hynrei im tip ba u suri
U rieh hangta harud lynti,
Bad ba u mut ban bam ia i.
Kumta kyndit uta u suri,
U shu mih bluit ban khang lynti
Ia i khun blang ba lieh ba pli;
Ia la ki bniat ba nep u shri,
Bad u ong, "Aham, mynta ka sngi
Nga dei ban khawai doh ia phi!"
"My-eh, my-eh!" i pah i blang,
Bad i kum pynhap ia la u shang
Ba i kieng ha l'u ryndang.
Nangta da sur ba jam i kyang,
"Waw mei, waw pa,
Une u suri u mut bam ia nga."

Kumta u ksew
U tang iohsngew
Ia i khun blang
Ba i kyang,
Bran u mareh stet sha i
Ban da ia i na u suri.
U tang shu poi, pum u ryngkoh
Ha ka ryndang u suri,
Uba mut ban khawai doh
Ia i khun blang ba lieh ba pli.
Wow ba u suri u kyang,
Ba ksih u ksew na u ryndang;
Hynrei u ksew u am hi sia,
Bad u khlem pyllait satia,
Haduh ba uta u suri,
Uba mut bam ia i khun blang ba pli,
Ha madan u kyllon kram,
Bad u thiah iap ha la ka snam.

I khun blang ba rit ba pli,
I tang shu iohi ba u suri
Ha madan u kyllon kram,
Bad u thiah iap ha la ka snam,

Katno kein i sngewbha pat,
Ba na u suri i la lait.
Kumta ia u ksew i ong,
"Lymda dei namar jong phi,
Ngam tip shuh kumno ngan long
Ha ki bniat jong u suri;
Khublei shibun eh ia phi!"
Ong u ksew ia i khun blang,
"Shim Hep, une u shang,
Bad kieng biang ha la ryndang;
Ka dang sah ka mluh shi song,
Ba phin ioh leit rah sha la shnong;
Ia, ngan da leit on ia phi,
Ioh u lap biang u suri;
Ynda sha iing ngan sa wan phai,
Ka doh suri ngan sa khawai."

U ksew ia i khun blang ba rit,
U leit on ia i sha iing;
Ynda u wan phai ka la miet,—
Hynrei u ksew um ju sheptieng;
U rwai u siaw pynban kumne,
"Hynne ka sngi nga thied ka kjat masi,
Mynta ka miet ngan bam ka doh suri."

Naduh kata ka sngi,
U ksew bad i khun blang,
Ryngkat ki leit sha Iew Umni,
Ryngkat ryngkat ruh ki wan lang.

HA KI SAW AIOM

Shisien ka sngi ha sawang lum pyngngad,
Phi bad nga ngi iaid ryngkat ryngkat,
Ban dih ki lyer ba thiang ki saw aiom.
Ka sngi nangtei ka doh ieit jai jai,
Bad ki khlur u bnai lynter ki phyrnai,
Ha ki sngi suk ki Rang ki Theikynsai.

U tiewdohmaw laiphew na ar jingmut,
U phriang ki rong jingieit bym ju kut,
Ba ngin iohi ki rong ki saw aiom.
    Ka sngi nangtei ka doh ieit jai jai....

Syntiew hajar rong iwbih ka Mariang,
Ki kdup jar jar ki um sngur ba thiang,
Ia Rang bad Theisamla ki saw aiom.
    Ka sngi nangtei ka doh ieit jai jai....

La dum ne shai ha ki sngi sngewtynnat,
Mynsiem ka um haba ka ioh mad
Ki Erpyngngad hir hir ki saw aiom.
    Ka sngi nangtei ka doh ieit jai jai....

KI UMPOHLIEW

Ka Ri Khasi ba shlei da ki umpohliew,
Hapoh ki dieng ba jngum ka ri dymmiew;
Napoh ramew da sur ba sngewthiang phi pdang,.
Haba mih maphi ban dih mano bym thrang!
    Umpohliew ba thiang ka ri dymmiew,
    I'u bynriew mynsiem phi phylliew;
    Kylleng pyrthei haei kum maphi,
    Umpohliew thiang Ri Khasi.

Ki um rupa ha sharing u Lum Shillong,
Ki um ba ju dih u Khyndai Umtong,
Na krem ba iong khlem thait ki mih bad kyrsei,
Ki pyntngen ki khmat ba lwait ki khun i mei.
    Umpohliew ba thiang ka ri dymmiew....

Ri lum ri them ka Ri Khasi ba pyngngad,
Ba phuh syntiew hajar rong itynnat;
Ki spah bym lah khein dor b'la lum ka Mariang,
Aiu kin long khlem ki umpohliew ba thiang!
    Umpohliew ba thiang ka ri dymmiew....

Ki sur myllung ba jem na phi ki iai ring,
Ban tem ban suit thyllieij bam duh ka ding;
Phi pynthymmai bor i'u rangkiengstieh ba thait,
Ha pung jong phi la ki thwei ummat u sait.
Umpohliew ba thiang ka ri dymmiew....

Ah, ba ngan lah ban iai kyrsoi kum maphi,
Ban im ban iap na bynta la ka Ri,
Ban bud rukom ka im hok u Longshuwa,
Hangta kum umpohliew sngur ngan kyrsoi rta!
Umpohliew ba thiang ka ri dymmiew.....

HARUD KA DPEI

Harud ka dpei, i Meirad bad i Parad
shi tymmen ki iashong,
Katba mangi ki ksiew jong ki pat byllai
ngi iaker sawdong.
Parad i ong, "Thep duma, kein!" i Meirad pat,
"To iasong kwai!"
Namar ba ngi slem ban pyndep lang, peit i Meirad
i thap iamai!
"Parad, shim u duma,
Phin tan phin kjit sngewbha;
Ia phi, Meirad, heh une u kwai,
Ba phin dup bam phuhmut sadhai."

I Parad tymmen ba im lah tan ka tdem duma
ba dung ba khor,
Iba pli i jyrhoh khlok shi khlok haduh
ba khmat ki ikhapngor;
I Meirad pat b'la lop ki bniat, peit i
shu iai ktha map shi map,
Lada im kein noh ka ktha kumtai, ia la
dohlen in kup hap kjap.
"Kein noh u duma, Parad;
Phi ruh u kwai, Meirad;
Lada dih than bam than, duma
Ne kwai, lei lei kim lah pynbha."

"Phi iabatai stad lei ia nga?"
"Em, ngim shym batai, ko Paieit."
"Phi hikai bieit lei khun kumta?"
"Em, ko Meiieit ngim shym kren bieit.
Ko Meirad Parad ngi da kwah eh ba phin iarkhie iakmen sngewbha,
Ba ki khmat ba phuh tymmen jong phi kin dap da mynsiem suk suda."
"Shim noh kein, u duma!
Sngap ngan iathuh khana,—
Phi ruh, men Kmie, ka khylliat kwai,
Ai kin buh noh haduh lashai!"

"Ki khun ksiew ksiar jong ngi shisha kiba pynhun la kmie la kpa!"
"Kamram jong ngi ki khun ha ki, dei ban kohnguh man la ka sngi.
Khublei, thiah suk, Meirad Parad, haduh ba phin khie pat lashai;
Ba ia phi, Parad, ngin thep duma, ia phi pat Meirad, ngin dung kwai.
Parad Meirad ba ieit,
Ngin leit thiah noh la miet;
Phi ruh thiah suk baroh ar ngut,
Baroh shi miet khlem don jingthut."

KI SNGI SAMLA

Katba dang don ha pneh i mei,
Pyrthei mariang ngam ma;
Te shuwa ngan poi sha ri nongwei,
Nga iaid ki sngi samla.

Ki Samla Nongrep

Jingmut bad jingpyrkhat ki iar,
Jabieng ka nang jylliew;
Ka met kam suk ban shong jar jar,
Ka kwah ban ithuh briew.

Ka met ka phad ka sdang ban plung,
Ka bor ka nang kyrsei;
Samla nongrep baroh ki rung
Sha la ki kam ban trei.

Ki bam ki dih dang saw tyngab,
Ki leit ban syep sha lum;
Kumjuh ki dem ha sngi ne slap,
Ynda wan phai ki sum.

Baroh shi sngi, ka sngi, u slap,
Ki shoh katba nang trei;
Ki lyer pyngngad te kim ju ap,
Namar 'Samla' ki dei.

Ki Rangsamla, ka Duitara,
Ki sur ba shoh ki tem;
Ki rung sha ïing ki Theisamla
Ban ring ki sur ba jem.

Ki sngi jinglong samla ki klang
Hapoh dohnud jong ki;
Hynrei ki wait kim ju sarang,
Ki shut bha man ka sngi.

Dohnud ba khuid bad mynsiem sngur
Ki da na jingthala;
Ki khmat ki phyrnai kum ki khlur,
Ka shong ka jingshisha.

Ka jingangnud ban suk marwei
Sha sohmyndur ka shong;
Hynrei 'ki Rangsamla ki trei
Ban suk ka kur la jong.

Haba ka dei ka sngi shong thait,
Kylleng ki khlaw ki shang;
Hangno u lwai, hangno u ngap,
Ban bam pynum ryndang.

Suloi, ne, tang u khnam, ryntieh,
Ki rah sha lum sha wah;
Ka sier, ka skei, u brai, u shrieh,
Teng teng sha ïing ki bah.

Jingim kam dei tang ha sngewbha,
Kam dei ruh tang ha trei;
Ha por ha por ki pynjawa
La met ha ka pyrthei.

Na sdang ha kut ka snem thymmai,
Ha Rympei ne ha nongwei,
Ki khmat ba shai ba sngur phyrnai
Ki ryum kum ha i mei.

Haba ka poi ka por ban khlad
Na la i mei i pa,
Kyrdan rangbah ki jam ban mad,—
La kut jinglong samla?

Samla nongrep kumne ki long,
Kumne ki trei ki ktah;
Kyrteng nongrep junom kin phong,
Burom ka ri kan sah.

14

Ki Samla shong skul

La sap la buit i'u briew la ai,
Ki bieit ki stad ki shlei;
Nangne ki mih ki khlur phyrnai
Ban iaid sawdong pyrthei.

Ban ioh jingtip, jingnang, jingstad,
Jingeh ki dei ban tur;
Ka khriat ka shit ki dei ban mad,
Bad kiew ka thieb ka jur.

Lyngba ki sngi ki jingpyrkhat,
Jabieng ba jem ka iar;
Jingtip thymmai samla ki bat,
Jingsniew ki bret shabar.

Na sdang ha kut ka snem thymmai
Ki lum symbai ba bha;
Kum u Lurstep tyngshain phyrnai,
U soh jingstad u ba.

Ha pdeng shibun ki jingkhanglad
Ki tur bad kim ju shla;
Ha kliar u lum jingstad kin shad,—
Burom ki kmie ki kpa.

Pyrthei mariang ka sngewsarong
Ia la ki khun samla;
Hato Meirilung kam shaiong
Lada ngi im thala?

Samla shong skul ki long symbai
Ba bha ka Ri-um-snam;
Ki phngit jingstad b'la lum wat ai
Sha thwei ba iong kin ngam.

Ki sngi ba kmen ka Sotti Juk
Ki ap kyrmen na ki;
Maki ki dei ki khun jingsuk
Ha kiwei pat ki sngi.

Haba jingstad ba phi phi wad
Ka long ki Aiom Ksiar,
La long rynieng wat mlien ban thad,
Ioh duh la ka iktiar.

Burom, jingstad, jingkhraw ka ri,
Maki ki ban kit khlieh;
Ha ki ka bor la pynkhamti
Ia por ki ban dang mih.

Jabieng ba bha, jingmut ba khlain,
Pynroi namar ka ri;
Kiwei ia ka te kin shynraiñ
Namar ka im jong phi.

N.B. *Ia ki san tylli ki dkhot kiba khatduh jong kane ka jingrwai, nga thoh ha ka snem* 1948.

U Nongthoh.

KI SNGI SHONG SKUL

U khun ka kup ka sem shiliang
Na shnong nga mih marwei,
Jingtip ban wad ka ban pynbiang
Ia nga ha snieh pyrthei;
Ngam tip ki sngi kiba lashai
Kumno kin wan ha nga;
Nga dem nga shaniah tang h'U Trai
Na pang bad ma ban da.

Nga poi kynmaw ki sngi ba kmen,
Ki sngi jinglong khynnah;
Balei u bnai u lung u ngen,
Balei kumjuh um sah;

Balei ka Ngi Pyrem ka shit,
Bad myntlang pat ka khriat,—
Kine ia nga kim ju pynwit,
La ha jingmut ki siat.

Ki khmat ba ryum i pa i mei
Junom bad nga kin sah;
Ki ktien ba thiang ba ki ki sei,
Lei lei na nga kim jah;
Ah, ba ngan lah sa shisien pat
Ban don ha pneh i mei!
Jingsuk aiu shuh ngan dang wad
Shabar na la rympei!

Hapoh u tnum ba sop d'u pring
Shisien jingsuk nga mad;
Ngam tieng, ba kti jingieit ki khring,
Na jingmynsaw ki bat;
Katba ki sngi ki leit ki wan,
Bad jingsngewthuh ka poi,
Ka pang nga sngew, khuslai ka ban,—
Jabieng la ka nang roi.

Shen shen nga lap ia lade pleng,
Ha pdeng ka thma jingim!
Bunsien nga kyllon bad nga ieng
Ha pdeng lynti ba khim;
Ki tyrsim iong u iakjakor
Bunsien ia nga ki ksam;
Bunsien nga rit bad nga duh bor,
Bunsien shadien nga jam.

Ka pang, ka suh, ka im shem pap,
Ka khuslai, ne, ka jynjar,
Ka duh, ka mynsaw, ka mong, ka iap,.
Bad ki ummat kthang ba thar,—
Kine ki don ka bor ban phrang
I'u briew ba beit ba bha,—
U briew ba sliang, u briew ba thrang,.
Ban ioh ka jingshisha.

Ka rwai, ka siaw, ka rkhie, ka kmen,
    Ka khiah, ka hun, bad suk,
Ka spah, ka bor, ka jingmut ba tngen,
    Ki don ha sotti juk.
U briew ia kine u iabeh,
    Um khein ka thieb ka jur,
La tlot la swai u nang ialeh,
    La kyllon u iai tur.

Kumne nga ruh shaphrang nga peit
    Ha pdeng ka thma jingim;
La kjat nga buh ha lynti beit,
    Wat la lynter ka khim;
Ki diengpyngkiang, ki jingshipa,
    Bunsien ia nga ki khang;
Bunsien ia ki nga jam lyngba
    Ryngkat ki ummat kthang.

Rukom rukom ki jingtynjuh
    Ia ki nga shah sngewbha;
U Trai ia ki khnang u la buh
    Ia ngi ban pynnylla.
Ka jingangnud jong nga ban wad
    Jingnang jingtip pyrthei,
Ka wan lam tang ki jynjar sat,
    Bad ki soh ba kthang ka sei.

Pynban nga tur bad nang iai tur
    Katba bor ngam pat duh;
Nga ngeit ki bor ba phrang pynsngur
    Ia nga kin phrang kumjuh;
Shen shen nga ngeit ngan poi khlem pep
    Ha kliar u lum jingstad;
Hynrei na nga ka sngi ka sep,—
    Ki ktien ki kam ki blad!

Kyndit kumne haba ka miet
    Ka lap ha pdeng ka sngi,
Ki rangkynsai, ki rangdajied,
    Khlem tip ki thung baji;

Ki hajar rong shi khrum ka bneng
        Baroh ia ki nga duh;
Sngewmat kumba ki bor naneng
        "Shaphrang" kim ai lad shuh!

Kumba u ngap na la ka ksing
        Sha lum u wad syntiew,
Manga kumjuh nga mih na ïing
        Ban phrang la ka long briew;
Haba kumne ka miet ka lap
        Hapoh ba shai ka sngi,
Bad lyoh ba iong ia nga u tap,—
        Eiei shuh ngam iohi.

Haei ngan kner ia la ka kti
        Bad buh ia la ki kjat,
Mano ia nga ban lam lynti
        Shapoh ba shai sngi pat?
Isynei lem ko Trai Nongthaw
        Ha pdeng katne ka sat,
Na them ba iong ia nga ban khlaw,
        Na jingmynsaw ban bat.

U Blei Nongbuh, U Nongpynlong,
        Jingud jong nga U sngap,
Hapoh ka dohnud ba la mong
        Jong nga, jinghun U bsap.
Aiu shuh ngan dang iai pyrwa,
        Jingim la ka lyngkot?
Balei jingmut ngan pynsaja
        Da jingpyrkhat lanot?

Phi shong ha lak khlem mynsiem hun?
        Katno jingkordit bah;
Phi duk phi suk khlem don nongshun?
        Jinghun junom kan sah.
Balei te ngan pyrkhat khuslai
        Ia sngi kiba lawei?
Ngan shem jingsuk ha ka Lashai
        Lada Mynta nga trei.

Dei hangne kein ba khun i mei
U pynmih khmat sngewbha;
Lynter ha eh suda u trei,
Bad bun ki jingkylla;
Shi por u sngew kum u maṣi
Ba lur hapoh ka ktieh;
Hynrei hadien un kmen ban i
U kba ba met ba ih.

Kumne jar jar ngan long ngan im
Katba sngi ki dang neh;
Jinglong thymmai ngan kner ban shim
Sha khmat ban nang iabeh;
Katba ki sngi ki wan ki leit,
Bad jingphylla nga lap,
Katba lah ngan pyrshang im beit
Haduh ba ngan da iap.

KA JINGRWAI KI SURI

(Na ka jingiathuh khana shaphang u Thohmut, u Shukos bad u Buittuh.)

Ki niang jawa ba bam jyndem,
Ha ling u Syiem ki thiah;
Ki sew khlem khmut ba ap ka sem,
Ki bam iashong shaniah;
Tang dap ka kpoh, ngaiñ ngaiñ ki khapbrip khmat,
Tang thiah ki Syiem, ki ruh ki thiah ryngkat.
U 'riew khlem khmut khlem khmat khlem shkor,
U ap ka spah ki Syiem;
Ko khun heh buit khraw bor i mei,
Ia u balei ngin tieng.

Ki khadar buit ba heh jaiñspong,
Lyngngeh ki shong shuki;
Ki khadar bor ba pyrta shnong,
Lyngngai ki shong kali;
Hynrei kim tip Suri u ieng ha dwar,
Bad kim iohsngew Myrsiang u jakoid syiar.
U 'riew khlem khmut khlem khmat khlem shkor,
U ap ka spah ki Syiem;
Ko khun heh buit khraw bor i mei,
Ia u balei ngin tieng.

KA JINGRWAI KI KSEW

(Na ka jingiathuh khana shaphang u Thohmut, u Shukor bad u Buittuh.)

Shano ba don Suri Myrsiang,
Shata la khmut ngi sma;
Ki khun ka thok ki tem sur thiang,
Balei ngin sngewphylla!
Sharum shaneng ki iaid pawang khlem por,
Mar kor kiwei ki kit ki rong khlem dor.
Ko khun ka thok, ko ksiew ka tuh,
Ale bad ngi ki ksew;
Phi leh mynkren mynrkhie sahuh,
Ia phi ngin hikai jlew.

IANO NGAN RWAI

Ki mynsiem bymman ki sngewmeng ban kit
Ki khung ba jakhlia jingiaroh;
Lum bah kin rat ka them ban pyndap,
Jingthmu khwan burom ban ioh;
Kine ki jingthaw b'la bam kruiñ ka dohnud
Ia mynsiem ba luilui kin krang;
Ka Mynta kim khein, ka Lawei kim salia,
Ki im sngi ka kiew skong ha u phlang.

Na rngi lum Shillong ri Khasi ba pyngngad,
Sawdong la ka Ri nga phai,—
Shisien ha ka ha ki por mynbarim,
U Bnai bad ka Sngi ki phyrnai:
Da sur thiang sim ki rwai, bad syntiew ki iwbih,
Umpohliew ba shngiam ki kyrsoi;
Hir hir beh ka lyer, jai jai hap u slap,
Naduh War, haduh Lum, shaduh Bhoi.

Hangne nga sngewthuh ba ki krem Duitara
Ha miet ba kynjah ki kham ud;
Ki sur ba shoh rngai na ki ksai ba mih sur,
Ki shkor sngap wad dong kim lah bud.
Ale ngin ai ksai na bynta la ka Ri,
Bad ngin ring ia ki sur ba thymmai;
Namar ki jingrwai na sawang lum Khasi,
Jingmut jong ki ei ban batai.

Ko Ri ba pyngngad b'la kyntang jong ki blei,
Iano te pha mon ban kynud?
Ha sngap ! ha ki lyer na ki lum bad ki wah,
Ka siaw ia ki sur ba pangnud!
Da sur lung mynsiem ka bsiat ha ki dieng,
Bad ud ha ki um bym ju rngad;
Bad man la ka por, da sur ba phylla,
Ka tied ha ki dong bad ki lad:—

"Ym dei ia ki riewdon bor khlem ioh bor
I'u rit i'u ria ba pyntieng,
Kiba phong maiñ ba khraw da ka khmat ba kyreit,
Ban ioh lad ia ka pyut ban pynsieng;
Hynrei ia ki trep ka jingim khlem sngewbha,
Ki trep ki khunswet ki rangli,
Kiba duk, ba jynjar, ba kordit, ba shem pap,
Ba im pait dohnud man ka sngi;

"Ym ia khun tei lak kiba lum na ka syep
Kiba bam shiteng kpoh man ka sngi;
Ne ki khmat ipahuh ban da la ka raiñ,
Kiba leh mynleh shong ïing paki;
Hynrei ia ka im ki jaiñjot ki rathai,
Kiba bam ba ki dei ban bam,
Kiba khmat ka kren da jingsngew ka dohnud,
Kiba iam haba dei ban iam.

"Ym dei ia ki stad kiba tip pyrthei lut,
Ki bym mon ban tip la ka Ri,
Kiba nang ki rukom isaitmet ba mynta,
Bad rukom Khasi ki ijli;
Ne, khraw jabieng ba bat ka iktiar,
Ia ka khmat bym hap mon ban pynjot,
Kiba tang iadei kam bad ki nia bym arsap,
Kum ka wait ba la kria kin phot;

"Ym dei ia ki khun ka thok ka shukor
Kiba pynpoh dor la ka Ri;
Ne ki thrang ryngkang pud ban pynkhraw la kamai,
Ba sngewmeng la ka heh matti;
Ah, Ri Khasi, ko Ri ba nga ieit,
Ym dei ia kine ba nga rwai;
Namar lada kum kine ki kiew khet,
Haei te ka Sngi bad u Bnai!

"Ym dei ia ki leh mynieit ri ba arsap,
Kiba kyang ha ki lynti shnong
Ba dei tang maki ki Khun Ri-um-snam,
Ha lum Khasi ba bit shong;
Ki tang ioh dong pat ki die tat la ka Ri,
Ban kdup ia ka bit malade;
Katba p'ra Khasi ki nang duh la ka hok,
Ki pat ki nang rkhie shahe!

"Ha kyndong ba dum tam ka ri War bad ri Bhoi,
Hangta ki khunswet ki iam;
Ha ki shnong ba jingshai mynta ki sdang shit,
Jingsniew bym phohsniew ki lam;
Ka erstep ba iwbih lum Khasi ba sawang
Ka kit lang ka jingsma ba sngewjli;
Haei u Tiewkulab, hangno u Tiewlyngskaw,
Ki ban pynsuhsieng pat ia ki!

"Ha sngap ngan kynud da jingrwai ka dohnud
Ha phi kiba ieit la ka Ri,—
Phi ih ka doh nud ha u ksai Duitara
Ba iam u Myllung Khasi?
Ka shkor ka bang sngap ha ka miet ba shai bnai
Ban sngew ia ki sur Besli?
Phi ju pyrkhat ieit kumno u Raitong
U kmen ban put Sharati?

"To tip khun ka Ri bym dei ban ñiew kai
Ia jingproh jabieng ki Longshuwa;
Maki ki da khan kumno'n iaid kumno'n kren,
Ioh poi sha ka jingbakla;
Ki ieit ia ka hok, ki kiar na ka thok,
Ioh lah ka daw lum ka daw wah;
Ki leit ki wan lang, ki iaklet ki iamap,
Ba ha suk kan ieng ka daw bah.

"Ko khun hiar pateng na ka jait riewshisha,
Ri Khasi na phi ka kyrmen;
Kumno te ki khun la ka Meirilung
Junom ki lah ban pynkmen!
Hynrei ka ngap ba thiang tam ha pyrthei
Ka dei ka Poetry Khasi;
Namar ngim nang khlaw ki rewngap na ka ksing,
U ngaptem u wan suh la ka sni.

"Ko Khun Ri-um-snam, kawei ngan kylli,
La ka Ri phi kwah kan iwbih?
Phi mon ba ka juk khyllah sngi kan duh,
Bad ki aiom ksiar kin mih?
Nga iohi ia ki por ba ki lum Khasi
Kin long ka Eden ha pyrthei,
Tang lada ngi sngewthuh *Kaei ka Ieit Ri,*
Bad ia ka ngim shym long nongwei!"

Haba man ka sngi ka ring bad iai shoh
Kanc ka jingrwai ba phylla,
Ki lum, ki them, bad ki um Ri Khasi,
Da kumwei pat ki paw ha nga;
Jingsuhsieng ki syntiew na sawdong jong ka Ri,
Ki her lang bad ka Erbatemon,
Ba u Khun Khasi ia ki sngi sngewtynnat
Un sngewthuh ba hangne, pleng, ki don!

———

U TANMON

Hadien ba mei bad pa ba ieit na snieh pyrthei ki khlad,
U khun phrangsngi marwei jong ki badno un sah ryngkat!
La kha ia u ha ri nongwei, jngai na ki kur ki kha;
Haba ka khmat ba mon kam don shuh, kumno un kmen bad
sngewbha.

Ha khmat u klong u skaw ryngkat ka mon ka Leikhuri,
La jer ia u u Tanmon, da ka mon ba hun ka kmie,
Ki lok ki jor, "Katno," ki ong, "ka kyrteng ba sngewthiang,
Bad tang peit ka khmat bhabriew jong u mynsiem ka sngew
la biang."

Lmum lmum ki ngab ki ih kum u sohpieng saw-stem ha dieng,
Na khmat ba phuh, ki rmiang shyntur ki sei ki sur ba sieng;
Ha khlieh u tap u shñiuh ba jem ba stem kum siar nylla,
Ba pynkhraw maiñ i'u kup shiteng ban phong ka maiñ patsha.

Hynrei u khun ba ieit i mei, u khun ka jingiaroh,
Tang khyllait khmat na pneh ka kmie, burom aiu u ioh!
Ki khun bhabriew tipsngi kiwei bunsien ki ioh ka nam,
Tangba u rnga ha kynroh lieh bunsien ki hap pyndam.

Kumta u Tanmon, khlem pat da jam ki sngi jinglong khynnah,
Marwei u ieng, bad u lyoh ba dum ia ki khmat jong u u kah;
Ka buit ka bor mynta um pat don, tang khlur ummat ki mih,
Shisien ka khmat ba phuh syntiew kam pat phong jingsngew-
sih.

U don u kñii khlem jingsngewlem ba synshar lem ia 'u,
Ym dei namar ba ieit ka shong ba l'u pyrsa u kdup;
Ki um rupa ka jingieit kur ha u kim ioh ban shong,
Dei tang ka spah ba ioh pateng u Tanmon b'u kwah ban
khlong

Ha khmat jong u. u Tanmon ba pli u duh ka kmen khynnah,
Ka jingsheptieng bad jingisih ia u ki tap mailah;
U tiewkulab iwbih ba phuh lyngsyun ha kyndong kper,
Ki jingsuhsieng jong u baroh na u mynta ki her.

"Ko khun hiar pateng na ka jait riewshisha,
Ri Khasi na phi ka kyrmen;
Kumno te ki khun ła ka Meirilung
Junom ki lah ban pynkmen!
Hynrei ka ngap ba thiang tam ha pyrthei
Ka dei ka Poetry Khasi;
Namar ngim nang khlaw ki rewngap na ka ksing,
U ngaptem u wan suh la ka sni.

"Ko Khun Ri-um-snam, kawei ngan kylli,
La ka Ri phi kwah kan iwbih?
Phi mon ba ka juk khyllah sngi kan duh,
Bad ki aiom ksiar kin mih?
Nga iohi ia ki por ba ki lum Khasi
Kin long ka Eden ha pyrthei,
Tang lada ngi sngewthuh *Kaei ka Ieit Ri*,
Bad ia ka ngim shym long nongwei!"

Haba man ka sngi ka ring bad iai shoh
Kane ka jingrwai ba phylla,
Ki lum, ki them, bad ki um Ri Khasi,
Da kumwei pat ki paw ha nga;
Jingsuhsieng ki syntiew na sawdong jong ka Ri,
Ki her lang bad ka Erbatemon,
Ba u Khun Khasi ia ki sngi sngewtynnat
Un sngewthuh ba hangne, pleng, ki don!

———

U TANMON

Hadien ba mei bad pa ba ieit na snieh pyrthei ki khlad,
U khun phrangsngi marwei jong ki badno un sah ryngkat!
La kha ia u ha ri nongwei, jngai na ki kur ki kha;
Haba ka khmat ba mon kam don shuh, kumno un kmen bad
sngewbha.

Ha khmat u klong u skaw ryngkat ka mon ka Leikhuri,
La jer ia u u Tanmon, da ka mon ba hun ka kmie,
Ki lok ki jor, "Katno," ki ong, "ka kyrteng ba sngewthiang,
Bad tang peit ka khmat bhabriew jong u mynsiem ka sngew
la biang."

Lmum lmum ki ngab ki ih kum u sohpieng saw-stem ha dieng,
Na khmat ba phuh, ki rmiang shyntur ki sei ki sur ba sieng;
Ha khlieh u tap u shñiuh ba jem ba stem kum siar nylla,
Ba pynkhraw maiñ i'u kup shiteng ban phong ka maiñ patsha.

Hynrei u khun ba ieit i mei, u khun ka jingiaroh,
Tang khyllait khmat na pneh ka kmie, burom aiu u ioh!
Ki khun bhabriew tipsngi kiwei bunsien ki ioh ka nam,
Tangba u rnga ha kynroh lieh bunsien ki hap pyndam.

Kumta u Tanmon, khlem pat da jam ki sngi jinglong-khynnah,
Marwei u ieng, bad u lyoh ba dum ia ki khmat jong u u kah;
Ka buit ka bor mynta um pat don, tang khlur ummat ki mih,
Shisien ka khmat ba phuh syntiew kam pat phong jingsngew-
sih.

U don u kñii khlem jingsngewlem ba synshar lem ia'u,
Ym dei namar ba ieit ka shong ba l'u pyrsa u kdup;
Ki um rupa ka jingieit kur ha u kim ioh ban shong,
Dei tang ka spah ba ioh pateng u Tanmon b'u kwah ban
khlong

Ha khmat jong u, u Tanmon ba pli u duh ka kmen khynnah,
Ka jingsheptieng bad jingisih ia u ki tap matlah;
U tiewkulab iwbih ba phuh lyngsyun ha kyndong kper,
Ki jingsuhsieng jong u baroh na u mynta ki her.

Jingmut khynnah ba kut nia kloi ka thang ki jingiaishah,
Bad u kñii ba peit ia u mynta ka mon ban shong kam kwah;
Khlem tip ka ma aiu kan ngat, mynmiet na ïing u mih,
Shabar la dpei ki kjat u rah ban khlei ki jingsngewsih.

Lai sngi hadien, u wan ha dwar u bania kjat bili,
"Ko ma," u ong, "isynei lem seh ia nga u khun rangli;
Ia nga i mei i pa ki ieh khunswet ha snieh pyrthei,
Bad tieng pynma syrngiew mynta ka synshar ha rympei;
Isynei lem seh, ko ma ba sbun, ia nga ban khot shakri,
Nga nang ban shet, nga nang ban sait, bad ban sharai masi."

Jubab u bania khwan lade da sur khlem sngewlem briew,
"Tylliang-tiang-a-tiang-tiang, halor u rniang tyrnem u riew;
U riewlyndet la kur la jait bunsien u phet sakma,
Tylliang-tiang-a-tiang-tiang, khie phet, ia me ngam bit ban bsa"

Ki khlur rupa ka pait dohnud na pung ki ummat kthang,
Sa shisien pat lyngba kito ki khlur phyinai ki pdang;
Arsut ki ngab lip rong u Tanmon ki um ba sngur ki hiar,
Kum umjer step h'u phlang jyrngam ba hap n'u tiewlyngksiar.

Kawei ka ïing i-bakhraw tam ki khmat jong u ka ring,
Ka ïing ba pher na ki trep Khasi ba tap u tnum jaing;
U mahajon ba shong ha lak u dei u kynrad jong ka,
Hynrei ia spah b'u la kynshew u shakri da jingpisa.

"Ko mahajon, isynei lem seh ia nga ban khot shakri,
Nga nang ban shet, nga nang ban sait, bad ban sharai masi;
Ia nga i mei i pa ki ieh khunswet ha snieh pyrthei,
Bad tieng pynma syrngiew mynta ka synshar ha rympei."

Da matsuba u mahajon u peit seh shlip shiphang,
"Ka khun pongka jongno kane shaneng sharum ka shang!
Ki kup rathai, ki phong shiteng, ki dei ki shet kylla,
Ki tang lap ksai haba ki thmu, ka buit ba thaiñ kin pra."

"Em, mahajon kynrad," jubab u Tanmon bad ki ummat,
"Ngam dei u khun pongka pohjait kumba phi phi pyrkhat;
Ia nga i mei i pa ki ieh khunswet ha snieh pyrthei,
Bad tang ban ioh ka ja kyntien nga mih na la rympei;
Isynei lem seh, ko mahajon, ia nga ban khot shakri,
Nga nang ban shet, nga nang ban sait, bad ban sharai masi."

Dohnud mawleiñ u mahajon mynta u sdang ban um,
Hangta phylla u sngew kumba na krung u dung u sum;
U khapbrib ngaiñ shiphang, u i l'u saipan bym ju sting;
Lieb u peit biang, dohnud b'la jem sa shisien u pyrkhing.

Kum nongkhrong raikhoh khlem ioh khawkham na kti ka jingisynei,
U Tanmon kynrad na ïing paki u phai dien noh shawei;
Jingmut ka jngut haba u pyrkhat ka ïing ba don ba em,
H'u riewshempap kum u hangta ka khmat sngewlem kam dem.

Da jingsheptieng u thew tarajur la sha ïing un leit phai pat,
Ha ka, jingieit la kam don shuh, ka thngan um pat ju mad;
Hynrei ka kdang isih khlem hun u tip ka ban kham kthang,
Ban im saja bad miet bad sngi, u jied ka iap-ia-shang.

Na shnong u mahajon tei lak u Tanmon u phet noh,
Ka jingkyrmen ha ka ka pdam, eiei na ka um ioh;
Narud ki hali kba ba ih ba premmiet ka suit rong ksiar,
Hangtai harud lyngkha u sngew u kynih thiah u syiar.

Sheptieng bad thngan ia u ki lam sha trep u nongrep kba;
Ha dwar ka khynnah rit ka ieng ap khmih ia la u kpa;
Utai u wan da jingphuhmat ban i ia la ka khun,
Ka khun phrangsngi marwei jong u mynsiem ba ju pynhun.

Da jingieit-kpa sha u ka beh ia u ban doh ban dait;
Ha khmat ka khun ba thep mynsiem, u kpa u jah ka thait;
Ha kut shadem ia ka u kdup, "Ribon mynsiem i pa!"
Dohnud thrang khun u kpa ba ieit ka shlei biang pat hangta.

La kut ka lad, da kumwei pat u Tanmon um nang sdang,
Da ummat artatien sa shisien pat u tur shaphrang,—
"Ko ma kynrad," u iam ihnud, "sngewlem bad sngewsynei,
Ia nga i mei i pa ki ieh khunswet ha snieh pyrthei;
Isynei lem seh, ko ma ba sbun, ia nga ban khot shakri,
Nga nang ban shet, nga nang ban sait, ban ban sharai masi."

Ka khmat ba phuh da jingsngewbha ka lip rong suit hangta,
Ban i i'u khun jongno-re ba shang ha jingsaja;
U nongrep kba bunsien u kwah ban ioh u khun rangbah,
Hynrei ka tnga ba ieit jong u ka la jam sha shiliang wah.

Ki sur ba lung mynsiem u Tanmon h'u kpa ka rep ki shoh,
U phai ban i ka matsotti ba paw ha ngab raikhoh;
Ka pap aiu ba ngat ha u um tip bad um kylli,
Namar ñiuhmat jong u u kren b'u dei u khun rangli.

"Ko khun," u ong, "phi la iaid jngai, phi dei ban ioh shong thait,
Bad phi la thngan, phi dei ban bam, ba mynsiem kan nym sngewlwait."
U btin ia u sha ïing,—ka trep tynriew ba tdem ba syaid,
Ka trep ba kmen bad hun mynsiem ka shong halor tyrpait...

Aiom ka poi ba u briew u mad ki sngi ba sngewtynnat,
Shuwa b'un kynjoh sha ki kyrdan maian ki jingpyrkhat;
U Tanmon mynta u ring ki lyer iwbih ki sngi samla,
Ryngkat bad ka Ribon ha ki hali u men rep kba.

Ka poi ka sngi ba kine ar, mynsiem ki long kawei,
Ki dih ki um jingieit ba shngiam bym rngad ha snieh pyrthei;
Haba u peit sawdong jong u, u i i'u kba ba ih,
Ryngkat bad kà Ribon sha rngai ki her ki jingsngewsih;
Namar ha suk ne ha shipa, jingim la ka thiang ne kthang,
Baroh ar ngut ryngkat ryngkat ki iashim bynta lang.

KA BALLAD U KONGBAH LARKIAR

I:— U Kongbah Larkiar.

Na ri Masar u khla-ka-wait
U hiar sha Raid Shabong;
U hiar ban da ka Ri-um-snam
Ba iuh u nongtap shnong.

U Kong Larkiar la jer ia u
Ryngkat u klong u skaw;
Ka Leikhuri ka hun ban ioh
Kyrteng sngew khun ba khraw.

Ka met ka tylli la kum u maw,
Ki khmat kumba meh ding,
Ki thied ki khum, ki ksah 'ki dap,
Ka bor la kat u sing.

Ha kti u bat ryntieh synjab,
Ha krung ryngkap u kieng;
Shisien u sngew ba sma nongshun,
Mar mar un khun khlem tieng.

U dei ruh u Rangkiengstieh ba tbit,
Ba nang ban khalai wait;
Ki shet kylla ba phon ia u,
Ki khlieh jong ki u mait.

U khadar bor ba shynrang briew
U dei u riewshisha;
Kynthei khynnah, rangli juki,
Na sni ka bein u da.

Ki jingkyrkhu ki Thei-rit-bor
Ki da na ka tyrut;
Hynrei um ju shah shkor ia ktien
Ki riewarsap jingmut.

Haba na War Shabong ki wan
Kyrpad ba un iarap,
"Ka ri la jong, nga kloi," u ong,
"Ban da ha ban da iap."

U kieng shadien ka stieh ba khia,
Ka waitlam pat ha krung;
Ryntieh b'la khun ha kti u rah,
Ioh jia un kum ngat slung.

Tang poi ha War u kylla riam,
Kylleng u tyrwa jaiñ;
Na shnong sha shnong u sdang ban pra
I'u ksai ka buit ba thaiñ.

II:— U Kaiang Shabong.

H'u lum tympang haneng Mawshun,
U paid Ryngksai u sheng;
Bad miet bad sngi sawdong u ap,
Ioh hiar u paid Shabong.

Naduh ba pyut ka wah Pongtung
Da snam ka shet kylla,
Kine ar jait kim lah suk shuh,—
Shynrang ka wait ki shia.

Ki bnai ki leit, ki bnai ki wan,
Ka por ka jam sha khmat;
U Shabong pat jar jar u engap,
La un byrthen biang pat.

Khatduh u kit-khubor u poi
Ha kut u lum Ryngksai;
Khubor iasuk ha ki u lam,
Kyrwoh jingsuk u ai.

"Ko lok-nongshun shi lum Ryngksai,
Ka 'tien waiwot nga kit;
Ngan khlei ba phi kum para briew,
To sngap khlem jingsngewwit.

"Naduh ki snem ba me dakhol
Ia ka Ri-um-snam jong ngi,
Ka wait ka stieh, u khnam u sum,
Ki phalang man ka sngi.

"Lym dei namar ka shet shukor
Jong me ha wah Pongtung,
Kine baroh kin shong thait duh,
Khlem tieng ngin mih ngin rung.

"Hynrei ka Hok ka Shikyntien
Ba me la pynlong pyut,
Ka snam ieit ri baroh ka thnam
Ha shlem ka pynhiar kput.

"U paid Shabong baroh u smai
Ban aym thiah, miet ne sngi,
Haduh ban da ka snam Ryngksai
Kan phlei ha Raid jong ngi.

"Hynrei hadien ka shat ka khein
Ka khang ban dang iashut,—
Ka dak ka kren, lynter ha ngi
Kan shong ka Leityrut,

"Lymda ka wait ngi thep ha sop,
Ka stieh ngi wah kynroh,
Bad jingainguh h'u Leikhyrdop
Ngi kñia d'u langsohmoh.

"Ko jait paw nam ha lum Ryngksai,
Nga wan na raid Shabong;
Nga kit kyrwoh jingsuk ha phi,
Na ktien u Nii u Kong.

"Ka juban lak ba nga la khlei,
Ka Hok ka Shikyntien,
To ai ka kut Ryngksai kan pdiang
Shuwa ba ngan kylla dien."

U Ranglahduh ka jait Ryngksai
Ha khmat l'u paid u tur,
Da matsuba sha khmat u peit,
Sh'u nonglam ktien ba sngur!

"Ngi tip," u ong, "ia u Shabong
Ym lah ba ngin shaniah;
Hato kane ka soskular
Kam dei ka shangkhawiah?

"Na Wah Lyngkhat, sha Ri Phlangswang,
Kum ksew ia ngi la shop;
Ka snam Ryngksai ba phlei lynter,
Ka dang ud ha khyrdop.

"Man ka khyllipmat ngi ap khuslai
Ia ki sngi kiba kham kthang;
Ban suk mynsiem ka jait ka kur,
Sawdong ka khlaw ngi shang.

"Hynrei arsut arsut ngi hiar
Ha syrti ba nep ka smai;
Ym don jaka haei ngin da,
Haduh u lum Ryngksai.

"Pynban jingsuk na ngi ka phet
Sha khadar snem lynti;
Ka Sotti Juk na Sohmyndur
Kan wan mynta ka sngi?

"Ka Soskular bym lah kylla
B'la teh ha khmat u briew,
Pynmih mame, ba kan nym long
Tang kum ka jingphohsniew."

"Ban suk ban bha ka ri nga wan,
Ko lok ha lum Ryngksai,
Hato ka ktien um ksiar jong nga
Da kumwei phin batai?

"Kumba la bthah, kumta nga sei
Ha khmat kane ka kut;
Lada kumwei, ko paid Ryngksai,
Ka wait me dang kwah shut?"

Kum 'sew dem tdong ha khmat u khla,
U Ryngksai u dem ñiuhmat;
Ba kan kham suk ka Leikhyrdop
U kren sa shisien pat,

"Ieh ba juban u nonglam ktien
Na ri Shabong ba iar,
Ngin pdiang ngin bat khlem jingsuba,
Ba suk pat kan synshar."

"Lada kumta, khlem thut ngan pdiang,"
Shabong u phai ktien biang,
"Bad kum ka dak ka jingiasuk,
Ngin dih ïad bang ïad thiang.

"Lai ngut ki riew paw khmat ka Raid
Ha phi lashai kin wan,
Ki nongialam jong phi kumjuh
Ia ki ki dei ban tan.

"Ar khra ka kyïad Ryngksai un khreh,
U Shabong pat lai kum,
Ban sah kynmaw ka jingïateh,
B'la thiah ka wait u sum."

U tang phai dien u nongrah ktien,
Ka lum Ryngksai ka shit;
Ka im lait luid sa shisien pat
Kumne kan wan kyndit?

U Shabong pat, tang ryngkang pud,
U jyllud tmain phuhmat,
Namar u tip lashai ka sugi
Ha lum Ryngksai un shad.

III:— U Kongbah Larkiar u kren.

Kum Syiem b'la pynkhamti da bor
Synshar ban beit hima,
U Kong Larkiar u ieng ban said
Da ktien ka bor patsha:

"Shabong ieit ri mynta to khreh
Ban kieng ka stieh ka wait;
Ka khmat shynrang baroh to ieng
Ban tur shaphrang khlem thait.

"Kabu khatduh ka dei mynta,
Ryngkat ngin liem ne ngop;
Hynrei ka bor mynsiem ieit ri
bei lei kan nym shah jop.

"Ki laiphew skit ki buit nga phnieng
Ha kine ki lai bnai;
Shaniah ha nga, ko paid Shabong,
Eiei kan jia lashai.

"Kum paitpuraw ba ngat ha khung
"B'la phon d'u sohjarem,
Baroh ka khlieh Ryngksai sngewrnong
Lashai ka miet kan dem.

"Ki ktien ba khroh u ksiang Shabong,
U Ryngsitai u dang sngewthuh;
Bad shuwa b'un ngiud pat la ka prie,
Ka snam u dei ban pyut!

"Ko khraw jutang ka Raid Shabong,
Ka mon phi hap bad nga?
Ko iar tyrpeng ba da la hok,
Phi shah ka buit ngan pra?"

U men Sordar ba shong ka maiñ,
Ryndang set kwai u khlei;
Te kum Myllung ha Duitara,
Ki sur shong nia u sei.

"Katta ki snem ba phet ka suk,
Nga im ha jingkhuslai,
Nga iai kyrpad h'u Trai Kynrad
Ba sngi subsat kin wai.

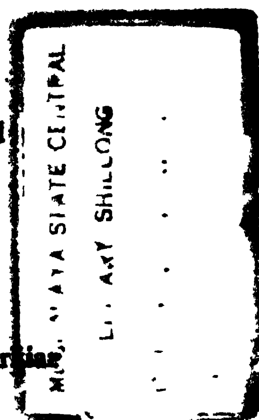
"Bunsien nga don ha ka kutlad
Kumno ban bha ka Raid,
Kumno ban beit ka leit ka wan,
Bad suk ka kur ka jait.

"Nga sngewburom i'u Kong Larkiar
B'u ieh la ling la sem,
Ryngkat bad ngi ban shah saja,
Ryngkat ban shitom lem.

"Ka im sngewshngaiñ ha ngi u lam,
Bym dei ban sngewpisa,
Hynrei ban siaw ha por ba tan,
Bad rkhie ha por shipa.

"Na u, ki dak ki sngi lait luid
Sa shisien pat ki paw;
Ha u, ka bor la pynkhamti
Na ding ia ngi ban khlaw.

"Lai bnai bad ngi u shah shitom,
Um khein hapoi u thiah,
Namar ha dong ki laiphew lad
U phniang ki shangkhawiah.

"Dorbar pyllun, h'u Kong Larkiar
Ka mon ngin pyndem lang;
Lada u ngeit b'la poi ka por,
Baroh ngin tur shaphrang;

"Kumba u dei u Riewsain-thma
Bad Nongialam ba tbit,
Baroh u khla-ka-wait Shabong
Um dei shuh ban sngewwit.

"Kongbah Larkiar, ia me ngin sngap,
Bad bud khlem kylliang ktien;
Pynmih hukum ban tur shaphrang,—
Ngin tur, ngin nym phai dien!"

"Hei, hei, hei, hei!" da sur hap mon,
U Shabong u kyang rah kti;
Sa shisien pat, "Hei, hei—Kongbah,
To kren, ngin sngap ia phi!"

Da 'mat khia thew sa shisien pat
U Kong Larkiar u kren;
Bad haba said u 'riew tip nia,
Ym don ba nud byrthen.

"Ryngksai mynta," sdang biang u Lar,
"U shet ka lad iasuk;
Um tip ba Sotti Juk kan wan
Hadien u Kuli Juk.

"Mangi kumjuh ngi dei ban khreh
Lai kum ka lad bha tam,
Ban long ka dak b'la thiah ka wait,
Bad suk ka pud ka sam.

"Hynrei baroh ki Rangkynsai
Kin khreh ban kieng atiar,
Namar ha pud jong u lashai
Da mynsiem iop ngin hiar.

"Katba Rangbah Shabong-Ryngksai
Ha Mawkaman ki shong,
Ban tih jutang ki jingiabha,
Bad tah ki dohnud mong,

"Laiphew na phi ha khlieh Tyrnang,
Arphew ha Sahbati,
Phin ap phin khang, bad nongphet iap
Baroh kin liem ha phi.

"Na *shniew* Wah Rbain ha khlieh Pashum
Baroh phin pahara;
Uba phet iap, sha shiliang wah,
Wat shah un jam lyngba.

"Mynsiem sngewlem wat shah kan wan,
Ba khan kan nym jynthut;
Kynmaw kumno ha wah Pongtung
Rangbah jong phi ki pyut!

"Ki khmat ka Raid ha Mawkaman
La ka ri kin nym die;
Nga pat marwei ngan jah na phi
Ka kut Ryngksai ban plie.

"Ka wait b'la kria d'u mawshynrut,
Ka 'tieh b'la wiat saisieij,
Kam pynhiar kput pyllait kin trei,
Kin trei khlem don jingriej.

"Ka dak lait luid ha phi kan paw
Napoh ka kut Ryngksai,—
Ka kyang kut lad kynthei khynnah,
Kata la dei u ksai.

"Nangta phin i ki thylliej ding
Ka pynhiar kput kin klang;
Ki ksew kin jlew da sur sngewngiew
Haduh kin set ryndang.

"Kata ka dak, ke paid Shabong,
Hooid, ka dak sngewtriem;
Namar nga tip baroh shi lum
Khlem pep kin jah mynsiem.

"Ki proh jabieng ba nang tih buit
Nga khot kin ai nia lem,
Lada ki mon da kumwei pat,
Ban said khlem rain khlem rem."

Lai spah ki Rangkiengstieh b'la jied
Ki peit para maki;
Hynrei da kumwei pat ym don
U ban pyni lynti.

Te ka jutang u Kong Larkiar
Ka tieh khlem jingkylla,
Ki Rangkiengstieh, ki khla-ka-wait,
Da 'mat pyrkhat ki pra.

IV:—U Ryngksai u bhong.

Ka dei ka sngi Iaiong ba shit,
Ki dieng ki sdang khie lung,—
U Kong Larkiar u plie ka dwar,
Hato Ryngksai un rung?

Ki khmat Rangbah na Raid Shabong,
Kumjuh na kut Ryngksai,
Ha Mawkaman lyngngeh ki shong,
Ki nia iasuk ban tai.

Ka por shet ja, u Kong Larkiar
Utai u hiar die jain;
Ym don ba tip l'u kiei shuh buit
B'u pra ne b'u kyllain.

Hynrei teng teng ka khlieh ban star
    Sha sngi ba noh ka phai;
Teng teng kumjuh shaphang Mihngi
    Ka bishar ia u bnai;

Dei tang ma-u ba ngiew ka khlieh
    Ban i ki dak tyrut;
U bnai hangtei u sdang kiew snam,
    Bad ka sngi ka sdang ban jngut.

U lyoh ba iong na thaiñ Sohra
    Suki suki u wan,
U tap ki dak ka sngi u bnai,—
    Ka miet ka la nang jan.

Ki Riewrangbah ha Mawkaman
    Kyrwep ki jem ka bor;
Halor u phlang, phew lyter ki thiah,
    Ki khmat mar war khapngor.

Shi kit ki sem dhara muka
    U pynshet ban shong thait;
Sawdong jong u, u sdang khie lung
    U lynnai bad u kdait.

Sha i madan phlang jyrngam ba rit
    B'u Shabong u Ryngksai ki put,
U Kong Larkiar da 'mat sngewthuh,
    U kyrngah khlieh pyrkhat.

Kum ha ki sngi ki bnai mynshuwa
    U rung sha kut Ryngksai;
U lyoh khyndew u tap dum thiap,
    U kah ki khlur phyrnai.

U nongap kut bym ju thiah miet
    I'u Lar u khot sngewbha,
"Ban sah kynmaw ka sngi kaba,
    Ngin thied ryndia muka."

Shisien u Lar u rung sha shnong,
U shem ki jingkylla,
Bad ha 'pdeng shnong, ha lympung shad,
U i ki tamasa.

Kum khynnah rit ba thrang jingtip
U kwah ban tip ka daw,
Balei katne ki dak leh kmen
Kiba um ju kynmaw.

"Ko Woh Larkiar," uwei u kren,
"Wat leh mynbieit lade,
Lym dei namar ba khuid ka bneng
Ngin lah leh kmen katne?

"Ar khra ka kylad hynne mynstep
Ngi kit sha Mawkaman,
Ba kum hukum bym lah kylla
Ia ngi 'kan khum kan shan.

"Shimiet-ia-shai mynta ngin peit,
Ngin kmen bad leh sngewbha;
Halor ki shyiap ba ni kin shad
Ki Rang ki Theisamla.

"Ki lai ki khra ar mon ki dap
Da lad kylla arsien,
Ba da jingklet bad jingiamap
Ngi lah ban kyrtiang dien.

"Peit Woh, wat bein ngan ong khyndiat,—
Ale shim bynta lem;
Namar lashai ki jaiñ dhara
Na me ngan thied ar sem!"

Ban nym ioh rung ka suba sniew
U Kong Larkiar u pdiang;
Te kum ki lok ba shimynsiem
Ki ianguh mar kylliang.

Shuwa ba u bnai shiliang un sep
    Hamar shiteng synñia,
Ka khlieh shynrang Ryngksai baroh
    Ka la mad *iad kylla*.

U Lar u phong ka khmat bun buit,
    U rkhie da sur ba thiang,
Namar u tip ha lai ki khra
    U la theh umsohliang.

Katba ka met shynrang jabher
    Ka rwai kyllon-ia-rkhie,
Ki sur phawar rukom ki mih,
    Kynthei khynnah ki rkhie.

Halor u shyiap ka lympung shad
    Khatduh phew lyter ki thiah,
Hynrei khapngaiñ da ktien ramia,
    "Ngan dih ha ban da ngiah."

Kyndit hamar b'u bnai u sep,
    Ka mih ka sur thymmai;
U Lar u shad, "*Diengsong diengsai,*
    Ban bihong ka shnong lashai!"

"*Diengsong diengsai*!" talaiñ u Lar
    Ka waitlam arliang syrti,
"Ka lum Ryngksai kan *bhong* lashai,
    Kan *bhong* khlem iohi sngi!"

Kynthei khynnah bym shoh khariew,
    Ki i b'u Woh Larkiar,
Kum suidpyniap khlem don jingmap,
    Ha ki mynta u hiar.

Kum riewlamwir b'la phet sakma,
    Kynthei khynnah ki kyang,
"Waw mei, waw pa!" da sur sngewngiew,
    Haduh ban set ryndang.

Ki khmat u Lar ki kiew snem haiñ,
    U shad ka shad pyniap;
Ha mañ ka shadem bà dang kdup mynsiem,
    Ka waitlam u pynhap.

"*Diengsong diengsai*, ka shnong lashai
    Hato kan dang *bihong*!
Wa, khun ka tap jaka khlem rajñ,
    Mynta pha ioh bainong."

Ka waitlam tyrut u Kong Larkiar
    Ka thaba kum leilieh;
Ia ka u talaiñ diang bad mon,
    Katba u khrai ki khlieh.

Baroh ki kjat ba dang lah her,
    Shaphang Mihngi ki kdat;
Tymmen khynlung ba sah shadien,
    Ki pynta blei kut lad.

Ynda ki khlieh ha lympung shad
    Ki hap ban nym khih shuh,
Man ka thliew ling be dang kyang blei,
    U Lar u rung khatduh.

Te man u snam b'u rung b'u mih,
    Ka kti jingiap u rah,—
Haba la theh ka sngi, kam riej
    I'u khunlung ne rangbah.

Ki nongap dong herud Wah Rhein,
    Bad ha khlieh rïat Umsong,
Wat la ki dak kim pat iohi
    Kumno u Rynghsei u *bhong*,

Hynrei baroh ki sngewthuh shai
    B'u Kongbah 'u la trei kam;
Namar ka sngiew bad phieng ieng shñiuh
    Ki sngew ka la par ka snam.

U Myrsiang u jlew da sur suidiap,
Ka Khlieng ka pah *kit bru*!
Ka Dkhoh ba ju ai dak mynsaw,
Ka ud *u wit, u tu*!

Ka Ksuid ba shong ha jri iar tnat
Ka iam *hi wu, ni wu*!
Ka Shyieng ba thiah jar jar ha kpep,
Ka ud *a-du, a-du-u*!

Kumta baroh ki kyrbam sit,
Khlem kren ki iaai dak;
Ka waitlam nep, ka 'tieh, u khnam,
Ha kti ki la khreh shrak.

Ba mar kumta ha lum Ryngksai
Ki i ki tyllieij ding,
Lyngba ki khmat dohnud ka ngeit
Ba baroh shi shnong ka ing.

Ki kjat ba kit ka met her iap
Ki phet sakma kylleng;
Kim tip u maw, kim tip ka lyhuh,
Ki her sharum shaneng.

La katno sien ki thung khongpong,
Katno sien pat ki khie;
U shiah u tar bad jaiñ bad doh,
Bad ki shah khum jyrmie.

Bun, bun na ki ki kyllon kram,
Bad kim shym lah ieng shuh;
Bun, bun, haba ki dem ban iam,
Ki kynmaw blei khatduh.

Ki dem ban iam ban doh khyndew,
Shuwa ba ki dem ban iap,
Namar ki tip sa tang katno
U Shabong un sa lap.

Tang khyndiat eh kiba don bok
Ban poi khlieh riat 'Umsong,
Tang khyndiat ruh ba poi Wah Rbain,—
Ki ktem b'la ap u Shabong.

Bun, bun ki dei ki Theisamla
Bym pat ithuh rangbah,
Namar shadien baroh ki sah
Ki tymmen bad khynnah.

Hynrei baroh ki dong ki lad
U nongshun u la ap thap;
Kumno sha shiliang te kin jam,
Ban lait na jingpyniap?

Haba la kjat sa shisien pat
Ki mut ban rah sha khmat,
Namsop nampliang shrop shrop u hap,
Kumta hajuh ki pat.

"Waw blei!" ki kyang, "kum kaei kein
Kane ka apot sep sngi!"
Hynrei mano lait tang Jingiap
Ba jubab lem ia ki.

Ki thaiñ Wah Swad bad Wah Lyngkut
Ki sma snam iap mynsaw;
Bad tip haduh mynta ka ud,
'Na kaei kein ka daw!'

Hooid, — bun, bun ki ju kylli
Na kaei kein ka daw!
Shabong u ong, '*Ka wah Pongtung,—*
Maka ka dei ka daw!'

Hamar ba bneng ka kynjat shai
U Lar u wan kylla;
Hynrei ka khmat jong u ka kren
Ba mynsiem ka pisa.

Ia u ki Rangpyniap ki peit
Da khmat jingtieng burom;
Kumno hynne mynmiet u shlan
Ka kut marwei ban thom.

Sha ki u peit da khmat ba jngut,
Shibun ban kren um lah;
"Khublei!" u ong, tang shi kyntien,
Hynrei junom ka sah.

Nangta ka sngi na lum Borail
Ia ki ka mih ban doh;
Hynrei uwei na pdeng jong ki
Sha ka um nud ban jngoh;

Namar kyndiang ha ka ki i
Ka tuid ka wah ba saw;
Bad kum ka snam na ryndang syiar
Jrep jrep ki i ka jaw.

Khlem kren sha Raid Shabong ki leit,
Sha la ki jait ki kur;
Ka khmat jong ki ka phong mynta
Da kawei pat ka dur.

U Kong Larkiar, kyrteng jong u
Ka sah haduh mynta;
Ka Khadar Blang baroh ka tip
Uei sha kein uta.

Phi kwah ban tip i'u Kong Larkiar?
Khie kiew i'u lum Ryngksai;
Ki dak byllai hangta phin shem
Ia phi ki ban pynshai.

KI KHLUR UMMAT

Haba ka thwei ummat ka shlei,
Ki khlur rupa ki hap,
Kum umjer step ha sla pyrthei
Ba jaw n'u tiewkulab;
Ki um ba kthang namar i Mei,
Da jingpangnud bunsien nga sei.

Haba shisien ka poi ka por
Ba khmat i Mei ka lip,
Ka khmat ba phuh syntiew ka tlor
Halor ki jingsngewsih:
U khun khlem kmie kyndit nga long,
Jingshngaiñ kumno pat ngan ioh phong.

Bunsien ki khlur ummat ki pdang
Na pung ka jingbitar;
Bunsien ki dei ki ummat kthang,
Ki soh ka jingjynjar;
Teng teng pat dei ki um ba sngur
Ka mynsiem kmen ba pynmih sur.

Oh, h'oid! bunsien nga ju kynmaw
Nga sei ki khlur phyrnai,
La nga la klet balei ki jaw,
Ha kmen ne ha khuslai;
Hynrei kumno nga lah ban klet
Ki ummat kthang ka sngew khunswet!

U NONGPHETWIR

Don jaka ia u nongphetwir,
Oh h'oid, don jaka mo!
Don jingkyrmen ia u nongphetwir,
Oh, don jingkyrmen mo!

Sa shano kein ngan leit? Shaei
Ngan jam ia la ki kjat?
Dang don jaka ha snieh pyrthei
Tang uinmat ngan ioh ñiad?
Hangno ka trep ba kha ia nga,
Shano ki kur, shaei ki kha,
Hangno i mei, oh h'oid, haei i pa?

Shikhyllipmat ka mar kynti
Ka ing kum u langiap;
Ka pap ka sang hapoh ka sngi
Ka s'wari khlem jingmap;
Haei ka Hok u Ñii u Kong,
Shaei u Nongbuh Nongpynlong,
Ba bat ba khum ki aiñ ka jingpynlong?

Lut khoit nga duh la ka jingim,
Nga mih na ri la jong;
Oh, nga dang ieit la ka mynsiem,
Hynrei haei ka shong?
Haba ki pud ka artatien
Nga jam, mynsiem ka shu snoh rdin
Ba kam mon shuh wat tang ban kyrtiang dien.

Ha ki syrngiew u dieng sohpieng
Shiphang nga shong rich tageh;
Nga dei u briew b'la khum ka tieng,
Bym kyrmen jingkyrmen!
Ki khmat ki jngut: kumno ngan peit?
Ki kjat ki thait: kumno ngan leit?
Mynsiem ka lwait: umjer ei ban synreit?

Naei u mih, ngam tip; hynrei
U ieng hakhmat jong nga;
U peit sha nga da khmat isynei
Khlem pynpaw jingphylla;
Sopti jynsur ba lieh u phong,—
Hynrei kyndit bun jait ki rong
Ba pher, na u ki shat baroh sawdong.

"Halor utai u lum," u ong,
"Ka don ka ling kynjah;
Khie leit sha ka, phin lap u shong
Tang u tymmen matlah!"
U jah de jar na khmat jong nga,—
Hynrei nga iohi shai, uta
U lum u kup kijuh ki rong phylla!

HA KA SNGI KHA U KHRIST

Da jingsngewnguh iaroh bad rwai,
Namar la kha i'U Trai ki trai
Ha shyngoid sem kulai ka Bethlehem;
H'u ksai ba jem ka Duitara,
Pynhap ki jiingkynud sngewbha,
Bad ring ki sur myllung ba shoh ba jem,
Ba Khun U Blei sha ka pyrthei
U hiar, long briew ban shim, nongpop ban pynim ei.

Kum ka jingtroin ka Babylon,
Ka Rome kumjuh kan sa kyllon,
Wat l'u Kaisar u shngaiñ da bor waitlam;
Hynrei khatduh ka por ka wan,
Ba u dieng synshar nar u ran
Ha khmat hima b'la seng da bor ka snam.
Ka iktiar bneng h'u Khun u Briew
La ai ban thom ban jop ki bor ka pop bad sniew.

Shisien ha ri ka jingkular,
Katba u spain u thah ba thar,
Lurstep u mih ryngkat ki khlur phyrnai,—
U Khlur ba kit khubor ia sngi
Ba dap jingphylla bym ju iohi,
Ryngkat ki dak ba pher bym lah batai:
Ki dak ba pher kum ka khyrwang
Ba saw, hajan ka rmiang shaneng, la thoh kyrpang.

Dur kti ba paw halor kynroh,
Ki stad Khaldi ki dum lyngngoh,
Tat 'da Danial jingmut jong ki u plie;
Jingstad ba ioh da mon U Blei
Ym lah ban shem ha ka pyrthei,
Lait tang ki briew ba U la ai shabi
Ban plie tala khyrdop jingdum,
Ba ding jingstad U Blei kan thang saitieng ba khum.

Kumjuh ki stad ka ri Mihngi,
Halor ki shyiap ka Araby,
Ki peit lyngngoh ki dak ba pher u Khlur;
Ki khraw pyrkhat ki kyrngah khlieh
Ban i ki dak thoh saw thoh lieh,
Ba khih brip brip kum um ba tuid ha nur;
Naduh u rit haduh u khraw,
Ka miet pisa mynsiem kum kata kim kynmaw.

Ha madan phlang ki lum Judia,
Bad ha ki phang ka Bethania,
Ki nongap miet ki ap la ki langbrot;
Bunsien na lum sha lum ki shang,
Hynrei kumta jingim ka bang,
La na bynta ki biang ki hap thiah rot;
Suk ka dohnud ba shong ka hun,
Bad mynsiem hok bad khuid khlem wit na don nongshun.

Kyndit hamar shiteng synñia,
Ka bneng ba iong khlek ka thaba
Da burom ba tyngshain ki angel khuid;
Hajar hajar thapniang ba lieh,
Ba pyiar arsut kum thapbalieh,
Ki siang bad jngi halor hawhaw kylluid;
Bad mar pyrshah ki nongap blang,
Ha ki, Rangbah Angel u sei ki sur ba bang.

Kum nongiaid-wir marwei ba pli,
Ba ngam hapoh lawbah khlem sngi,
U phieng ka khlieh ban i ka ding suidtan,
Kumjuh ki nongap blang mynmiet,
That that ki kiuh da jingkyndit
Ban i i'u paid ka bneng ba bud synran
Ia u Rangbah Angel U Blei,
Ha ki nyngkong nyngshab khubor bha tam b'un sei.

Kumba ka ngiew shong sbai shi sngi
Sha ri ki jingphohsniew ka jngi,
Haba ka sngew ka juban lak U Blei,
Ka tieng pyniap ka kylla jingkmen,
Ka kiuh dait bniat ka kylla jingtngen,
Ban tip i'U Nongpynim jong ka pyrthei;
Ka mynsiem mane Syiem u briew
Ka kmen ban ioh U Syiem, sha bha ban khring na sniew.

Ka jinglong briew U Blei U shim,
Nongpop ban lam sha jingpynim,
Bad buh ia ki ha Ri ka Jingkular,
Ka Ri ba tuid 'ka dud ka ngap',
Sha bymjukut ka shlei ka dap,—
Ha ka kiba ia jied lang Un synshar;
Hima U Blei U wan ban seng
Ha ka pyrthei ba pop bad dap da jingsngewmeng.

Kita 'Ki kular rim U Blei'
Nyngkong nyngshab ha ki la sei,
Sha jngai na kynhun stad ki riewarsap;
Kumno ha kyndong ba dum tam,
Ia sharak jingsuk Blei la lam,
Ban thang ka sakhliang pop ban ioh jingmap!
Suk, hun, ka shkor ba sngap ba sngew
Ki sur jingim ba ring jylliew bym lah ban thew!

"Sha Bethlehem to khreh ban leit,
Ko nongap blang, ba phin ioh peit
I'U Khun Langbrot b'la kha ha sem kulai;
Shadien, shisien wat phai kylla,
Ba suk phi wad kam shong hangta,
Haduh nyngkong phin dem hakhmat U Trai;
Ki angel khuid na suin kin ap,
Haduh i'U Syiem jong phi ha sem kulai phin lap."

Ha sngap! ki sur ba um ba shoh
Arsut ki hiar na lyndet lyoh,
Arsut arsut pyrshah u paid ka bneng;
Kum ki jingtem ha sngap! ki riew
Rukom ki sur ba hiar ba kiew,
Kham thiang ia jingrwai thiang u paid ba seng;
Lang da dohnud kmen ki pyrta,
"Ha pyrthei, ka jingsuk; h'u briew, ka jingsngew-
bha!"

Nangta ki angel khuid ryngkat,
Artet artet ki kiew noh pat,
Bad ngam sha lyndet bor ka khmat u briew;
Ki jingkynud ki sur ba bang
Ryngkat bad ki ki kit noh lang,
Haba na ki nongap sha neng ki kiew;
Khubor jingim ki la pyrta;
Hukum thymmai ban ap, ah'U Blei ki phai kylla.

Te, kum ki khun kohnguh hukum,
Rukom ba bha jar jar ba lum,
Bad bym ju mlien tam sneng ki ktien u kpa,
Ki long kum sharak rit ba shai
Ka kmie, ha miet ka sngewkhuslai,
Ha por ka dik mynsiem bad sngewshipa,—
Ki kmie ki kpa ki kmen ban i
La doh la snam ba bud rukom ka mon jong ki,—

Kumjuh ki nongap miet ha lum,
Khlem khein ka khriat, khlem ñiew ka dum,
Ryngkat ki leit ban wad l'U Nongsiewspah;
Ha lum Judia ki ieh ki blang
Ba dem şamthiah halor u phlang,
Khlem jingsalia la kin sakma ne jah;
Ka spah pyrthei kam long eiei
Ha khmat ka spah jingim b'la siew da jingisynei.

"Ngi dei ban sngap ki ktien U Trai;
Sha lum ngim lah ban dang wan phai,
Khlem ioh ban khmih ka khmat long briew U Blei;
Ha kjat ba khuid jong U ngin dem,
Namar da khubor Blei ngi shem
I'U Nongpynim ba hok jong ka pyrthei;
H'U Trai na jrong la ki jingri
Ngin nang aiti, haduh ngin wan phai pat sha ki."

Ia ki, ka Mari Theisotti
Bad u Joseph, u Misteri,
Sha sem kulai jar jar ki pdiang sngewbha;
Khrup ki dem lang da khmat sngewkmen
Ha kjat U Khunlung spain linen,—
Mynsiem iaroh i'U Blei ka shlei hangta;
Ka shlei halor ki khlur ummat
Ba tuid jar jar na pung ka jingkmen bym ju rngad.

Ha bneng, ki Kherub bad ki Seraph,
Ka mon ba khuid U Kpa ba ap,
Sawdong ka khet tyngshain jong U ki ieng;
Kum sohñiamtra ba ih ka tlang,
Khlem khih shrak ki ieng ryntih lang,
Katba da jingainguh lang ki iaseng
Ha khmat U Blei U Kpa ba sbun,
Ba khlem bynnud U phah sha pyrthei la U Khun.

Ka bneng hangtei baroh kawei
Ka shad kmen lang ha khmat U Blei,
Ba bor pynim la ai h'u Khun u Briew,
Ba ki nongpop b'la jot b'la rem,
Lada ha U ki mon ban dem,
Sha khet isynei ia ki yn sa kyntiew.
Lano ka pyrthei pop kan ngam!
Hadien b'U Khun Langbrot Un sait ha jor ka snam.

Khweb khweb ki tnat jyrngam ka tlai,
Ki kaweh phuhmat kum sla dieng kwai,
Ha ka erstep ba beh na shnong u Dabid;
Ki phlang shoh lwait ki khih im khrek
Ha jor ba bsa ka umjẹr step,
La ki iap stai ha bor ka sngi ba shit;
Syntiew ki skud sa shisien pat,
Lyngsyun ki phong ka khmat ba phuh bad itynnat.

Ki um ba im ka wah Jordan
Ba pynseisoh ka ri Kanan,
Ki ud ki sur jylliew da jingiaroh;
Ki sim bun rong ba pher ba pher,
Na dieng sha dieng ki pah iaher,
Jingrwai jong ki u briew u sngap lyngngoh,
Ba ha kane ka step phyrngap,
Ryndang jong ki hin hin u tuid kum um ba dap.

Hynrei sawtriej u Iakjakor,
U Ranglahduh ki ksuid don bor
Ban khring i'u briew sha them ki ahor ktieh,
U ksaid lamwir marwei marwei,
U trud ka khlieh, ba ka pyrthei
Ha thapniang jingpynim kan ym ioh rieh;
U shong, u ieng, u khih pisa,
Ki buit pynshoi u phnieng ban ring sha jingsaja.

"Ka pyrthei baroh dei ka jong nga!"
Mynsngi u kyrhuh, mynmiet u shla,
Kum khla b'la mong h'u khnam jingiap ba kthang:
Kyndiang ha U u iohi shai,
Ba bor pynjot jong u kan wai
Ha snam ban phlei na dak u prek sarang;
Angel na neng ki rwai ainguh,
Ba bor ki ksuid dujok h'U Khun U Blei kan duh.

Peit, peit, marwei ha shyngoid rit,
Lyngngai u thiah khlem don jingwit,
U Khun phrangsngi bhabriew ka Theisotti;
Sawdong jong U ki khmat ba phuh,
Khrik khrik ki khih da jingsngewnguh,
Ba jingieit bah U Blei mar khmat ki i;
Peit, peit, ki ngab ba sngaid lmum lmum,
Ki ih ha kti ba jem ka kmie ba syrpai hun.

Lai ngut ki stad ka ri Mihngi
Ki dak khyrwang u Khlur ki plie,
"I'U Syiem ki Jiw la kha ha ri Judia!"
Katno hangta ki shad kmen lang,
Ba dei tang ki ba tip kyrpang
Na pdeng ki khraw jabieng ka Arabia.
Khlem pynlat por, khlem thaiñ jingmut,
Mardor sha u ki khreh ban leit baroh lai ngut.

Jaka wat la kim tip thikna,
Hangno i'U Khun u briew la kha,
Pynban u Khlur nalor u btin ia ki;
Mynmiet mynmiet ki iaid shi iaid,
Mynsngi mynsngi pat ki thiah thait,
Namar jingshai ka Sngi kam lam lyntí;
H'u shyiap ba khluit bad lum kynjah,
Da mynsiem jingsngewkmen la kjat ba lwait ki rah.

Ynda ki poi ha Bethlehem,
Ia U kumno ki lah ban shem
Ha pdeng ki jingphylla ka ri nongwei;
Hangno jaka b'U thiah kin lap,
Mano ia U ba ri ba ap,
Kat U Nongpynim ba khraw jong ka pyrthei!
Ki kiuh mynsiem, ki phieng ka khlieh,
Ioh ba na khmat jong ki ia U dei ban bakhrieh.

Shuwa ba ki sharak bneng ba rit
Ba khih khrik khrik, kin lip kyndit,
Shuwa ba ka step phyrngap kan kynjat shai,
U Khlur thoh dak ba lam lynti
Ia ki, naduh ka ri Mihngi,
Khlem khih u neh halor ka sem kulai;
Mynsiem ka dap khlem lah batai,—
'Kane pleng dei ka trep b'la kha i'U Trai ki trai!'

Ba h'oid, hamar ka pdeng phyllaw,
Syntiew ba phylla tam u paw,
Kum ka jingphuh u Khlur ba lam lynti;
'Kumno u Khlur ba btin nangtei
U wan kylla syntiew pyrthei!'
'Ba dang myntan u ieng ha khlieh jong ki?
Uwei ban kheit u kner la kti,
Ba iap kyriap u tlor kyndit kumba shoh sngi.

Ba mar kumta ka dwar ba khang
Pyrshah jong ki, don ba plie wang,
Hakhmat jong ki ka ieng ka Theisotti!
Da khmat jingieit ia ki ka khot,
Ba ka ithuh ba ki la tlot,
Bad ba ki wan na kawei pat ka ri;
Ka khmat ka phuh da khmat sngewrit,
Katba ia ki ka lam i'U Khun jong ka ban khmih.

Hangta ki riewstad ka ri Mihngi.
Jingstad maian U Blei ki i
Ha ka jingphuh ba tlor u Tiewphylla;
"Ia u," ki ong. "ngin ai ka nam
Bad ka kyrteng bym lah pyndam,
Ka kyrteng ban iai neh baroh shi rta;
Naduh mynta ba ngi ngi shem,
Ia u junom yn khot U Syntiew Bethlehem!"

Ba sngap! na bneng ki sur ba bang
Sa shisien pat ki sawa biang,
Katba ka Sngi ka phriang la kjat phyrnai;
Pyrthei mariang sa shisien pat,
Ka phngaiñ, ka phuh, bad itynnat,
Bad i kumba ki sngi jingdum kin wai;
Baroh ki bor ka jingpynlong,
Khlem thut bad jingbakla ha mon U Blei ki shong.

HA WAHLONG

Jingai na kti ba sbun,
Mynsiem ba sngur ka hun.

Jngai na u tnum ba tdem rympei i Mei,
Jingsngewsih kthang hapoh dohnud ka rung;
Ki um ba shngiam ba tuid ha snieh pyrthei,
Da jingkhuslai shadem jong nga ki dung.
Jngai na ka khmat ba lung i Hep,
Jngai na ki khmat ka Ieit bym sep;
Hangne nga thiah bad khlur ummat
Ba kie na pung ka khuslai sat.
Sawdong jong nga ki shai ki khmat phylla,
La h'oid, ki phong ka khmat ki kur ki kha.

Kumne ha pdeng ki sur bym ju iohsngew,
Nga mad ki por ka long briew ba shisha;
Sa haei pat ka trep ha sla khyndew
Da kumwei pat jingieit kan paw ha nga?
Ka ïing b'la kup jingieit U Trai,
Ha kiwei pat khlem dor ka ai,
Ba spah pyrthei kam long eiei
Ha khmat ka spah ba ai U Blei:
Ha kum kata ka ïing ia nga la pdiang,
Da ktien jingieit ba shlei da sur ba thiang.

Ba sngap! kum khun jyllob ha krem diengbaï
La kmie u khot ia u ban wan rah bam,
Ki sngi ba jngut namar u lyoh khuslai,
Ha khmat ka *Meirilem* ki jah ki dam;
Ki puramit ka Meirisan
Ha sur jong ka nga sngew ki wan;
Sha sohmyndur lynga nga bret,
Ka raiñ pyniap sha dkhar ka phet;
Hynrei nga phla ba nga tang thiah marwei,
Ummat ki shlei namar ka Ïing i Mei.

U khlieh ka ïing ba phong ka maiñ long kpa,
Ha khmat jong u ki shet kylla ki tieng;
U long ka stieh ba khlain ki por shipa,
Namar bad u ka jingshisha ka phieng;
      Ka tnga ki khun bad u ki shngaiñ,
      La ïing da ksai jingieit u thaiñ;
      Ka 'mat arsap la para briew,
      Ha khmat dohnud um shah kan kiew;
Ryngkat bad u nga don hajan u kpa,
Uba nang khuslai ha dpei shaphang jong nga.

Ba peit! Ka khun phrangsngi ka ïing i mei,
Ha nga ka phuh da Tiewlyngskaw i Hep;
Jar jar ki ngab lymphuiñ jong ka ki sei
Jinghun ba sieng kum Tiewdiengngai bym lyhep;
      Ha shong ne trei, ka khmat sngewlem
      Ha khmat rangli jong nga ka dem;
      Dohnud jong ka ka kren bunsien,
      Wat la kam kren da la ki ktien;
Namar lyngba kito ki khlur phyrnai,
Ka kren ha nga ki ktien bym lah batai.

Suk phi ka kmie ba kum ka kmie ba kha,
Khlem tyngkai por ia nga phi peit phi i;
Suk phi u kpa ba kum u kpa shisha,
Phi kloi ban theh ki 'tien sbun man ka sngi;
      Bad suk mapha ka Theisamla
      Ba ai jingkmen i mei i pa;
      Namar na pha nga ioh jingtngen,—
      Hapoh mynsiem, ka jingkyrmen;
Da dak jingieit ia nga phi iai pynbiang,
Aiu na nga phi mon ngan siew kyrhiang!

Shen shen na phi baroh nga dei ban khlad,
Ban leit shaba la mon ia nga ban leit;
Shisien ka sngi ngin kmen ban iashem pat,
Sa shisien pat da khmat jingieit ngin peit;
U bnai u lung, u bnai u ngen,
Sngewsih ka wan; hadien, ka kmen;
Jingthaw ha pneh Mariang phylla
Ki dap da jingkylla suda:
Pateng kin mih, kiwei ruh kin nang phet,
Hynrei ia phi lei lei kim lah ban klet.

JNGAI NA LA IING.

Jngai na la Iing, Mynsiem bunsien ka tmang,
Dei tang ha Iing ba ktien ki thiang ki bang;
Sha jngai na ka, ngam tip kaei ka suk,
Ha khmat i Mei nga i ka Sotti Juk;
U sim Jalyeit halor ki dieng ha kper,
Ki sur jong u na nga kim lah ban her;
Lei lei haba i Mei i tem sur thiang,
Hapoh Rympei sngewmat jingsuk la biang.

Ka poi ka por ba jingim ka dawa,
Jngai na la Dpei, 'lade ban pynnylla;
Da ummat sngur jingieit na ka nga khlad
Shiphang, jingstad pyrthei ban lum ban wad.
I Mei i Pa, ki Hynmen bad Para,
Ki Lok ki Jor, kumjuh ki Kur ki Kha,
Da ktien kit bok kit rwiang ban bha ban miat,
Ia nga ki wan ban piam, ban doh, ban dait.
Ha pdeng katta ki tien-leit ba la khlei,
Halor jong ki ka leng ka sur i Mei.
"Ko khun," i ong, "shibun ban kren ngam nang,
Jingtip jingstad pyrthei ngam ju shemphang;
Naduh mynta phin don sha khyllait khmat
I Mei i Pa, kiba ju thum ju bat;

Tang katne kmie ba kha ka don ban ong;
'Akor ba bha wat bret, burom iai phong;
Lada ia ktien i Mei phi mut lyndet,
Kynmaw ioh ba U Blei na phi Un phet;
Kat haba don, wat klet ia l'U Nongthaw,
Te U kumjuh ia phi Un iai kynmaw.' "

Kumne nga mih na khmat i Mei i Pa,
Kumjuh nga khlad na khmat ki Kur ki Kha;
Ki ktien jong ki bad nga ki dang iai neh,
Katba jingnang jingstad nga nang iai beh.

Kin poi ki sngi ba ha ka Ri Nongwei
Nga dei ban shong,—sha jngai na la i Mei;
Mynta nga sngew ba pleng ka dud ka ngap,
Ha la Rympei lynter ka shlei ka dap;
Ha ka hin hin ki Wahduid ksiar ki tuid,
Mynsiem ka sngewtympang ka sngewkylluid;
Na ka? Nga sngew halor ka suin nga iaid,
Wat la ha pdeng ki jingsngewbha bun jait;
Kam pher wat la halor ka lak ngan shong,
Dohnud hir hir ka her sha la ka shnong;
U Soh u Pai, bad Jingbam hajar skit,
Ia ki nga ioh, ha aiom khriat ne shit;
Ki hajar rong ba Syntiew ki pynmih,
Ha sla pyrthei ki pynher jingiwbih:
Kine ki spah ba kynshew ka Mariang,
Nga lah ban ioh tang ha la Ïing ba thiang;
Maki sha shiliang pud kim dei ban jam,
Ioh ba junom na snieh pyrthei kin ngam!

Kumne, ki sngi ba suk ki sngi ba thiang
Ka Ïing, ha nga mynta ki wan paw biang;
Shisien pyrkhat, hato kam dei ka rngai,
Namar sha ki ngam lah shuh ban leit phai?
Ha pdeng ki phuh ki phieng ka Ïing bad nga,
Ka tuid ka wah bym lah ban jam lyngba;
Ah, tang lada ngan ioh Ïwei i lieng,
Sha shiliang wah ha i lyngba ngan king!

Kumne, katba jylliew nga nang pyrkhat,
Nga shem ngam lah khlem da pynjaw ummat,
Ba jngai na la i Mei ngan phuh ngan phieng,
Bad jngai na la Rympei ruh ngan suhsieng.

Kumne, katba ia lade nga bishar,
Suki ka khlieh ba khia ka sting pat kdar;
Namar kyndiang ha tyndong shkor jong nga,
Ki riew ki sur ba pher bad ba phylla;
Kawei na ki ka ring ki ktien ba khor,
Ki ktien kren bein bad ki kyntien poh dor;—
"Kynmaw," ka ong, "dei tang u Khlempyrkhat
Uba sha jngai na la ka sem u khlad;
U Riewthylli, u Riewkhlem-jait-khlem-kur,
Sha liang kiwei u sngewdon dor don mur;
Um sngewphoida ban im tang ha la shnong,
Hynrei shabar u thrang ban pynpaw rong;
U rkhie u kmen sha jngai na la ka Dpei;
U at lukhi ha khmat ba lung i Mei;
U rwai u siaw bad phuhmut ha Nongwei,
U sngap mynthi bad phoi ha la Rympei;
Kum une dei tang u Nongwei-shi-sngi,
Uba dei phet sha khadar snem lynti;
Namar khlem pep ynda un shem saja,
Un sa wan phai sha la ka kmie u kpa."

Ka sur ba ar, ka sur ba lung ba jem,
Ia kyntien eh kaba nyngkong ka tem;
Ka khlei ha nga ki ktien bym lah ban bret,
Ki ktien jali jaum bym lah ban klet:—
"Ieh paralok, ia u wat kynnoh than,
Ba ioh ka paw ba phi shu phlan duman;
Jingthmu jong u ngin nang ai mynsiem lem,
Ba jingangnud jong u kan nang ing rhem;
Ki lynti iaid u briew hangne baroh,
Kamram jong ngi bad ki kam shym iasoh;
Ngi ngim don bor ia u ban buh kyrdan,
Hok ruh ngim don ia u ban khum ban shan;

Tang katne la ai lad ia ngi ban leh:
Ia ki jingthmu ba khraw ba u iabeh,
Ha u ka mynsiem sngewshlur lem ngin ai,
Ba na kata ka lynti un nym phai;
Hynrei lada u thew sha lynti jot,
Katba ka bor ba rit jong ngi ka kot,
Ia u katba lah ngin pyrshang ban khring,
Bad maham ia u na ka um ka ding.

"Kan poi ka por ba khmat ba ieit i Mei
Kin khapbrip ngaiñ na u ha sla pyrthei;
Hangta khlem pep mynsiem kan sngewpisa,
Hangta khlem pep dohnud kan sngewlynga;
Baroh ki jingshisha ki ban wan jia;
Naduh mynta u dei ban iohi lypa:
U Tiewkulab ka Lyiur wa, tang shi por
U phuh itynnat, bad nangta u tlor!
Jingim kumjuh, haei kan sah junom,
Ha pyrthei tang shiphang ka paw burom!
Sha l'U Nongthaw na met khyndew kan kdat
Shata te kein maka kan leit phai pat.
U briew u dei ka matti jong U Blei,
Ia u la buh ban kha roi ha pyrthei;
U Blei Nongbuh, tang U U iohi lut
Kumno u briew u sdang, kumno un kut;
'Balei u briew u trei bad mareh stet',
Ka dei ka bor b'la ai lypa na lyndet,
Namar hangno b'U Blei U hap jingmut,
Hangta u briew la ki sngi un pynlut."

KA SHAD WEIKING

(Ka Ode)

Ha pdeng ki skit ka pyrthei stad mynta,
Mano bym sngewsarong
Ban i ba ki riti la jong
Ki sah pateng naduh ki sngi u Longshuwa?
Ka jait bynriew kam lah ban ngam,
Katba burom ba rim ba jah,
Ka dang bud hok khlem jingarsap,—
Te ka Ri ba kdup ia ka lei lei kam lah ban dam.

Halor ki lum Khasi pyngngad,
Ki um ba sngur ki tuid khlem rngad;
Hynrei ki aiñ na mynhyndai
Ba u Barim ha ngi u ai,
Suki suki na ngi ki nang jah rngai.
Ka Ri-um-snam u Kñii u Kpa
Ba ngi mynta ngi dang dawa,
Ka nang duh noh la hok ba da ia ka;
Haei burom ka Ri kan sah,
Haba ban pynsah nam ia ka ngim lah?
Ha bor ka juk mynta,
Riti jong ngi kin twa,
Lada ban bat ia ki ngim mon ne kwah!

Pynban ha pdeng ki jingkylla ka por,
Ka Shad Khasi ka phuh khlem tlor;
Katba nang mih ki snem,
Katta ka dang irhem,
Wat la ki nongkyrshan ki nang duh bor.
Ka jingkyrmen ka sting,
Namar ka ding
Ba thang ïa ka,
Imat kan lip ha bor u slap u phria;

Hynrei katba phliah ding ka jingkyrmen
Ki dang meh hapoh shadem,
Ka artatien kan kylla kmen
Lynter ki snem,
Bad suk mynsiem hadien kan shem.
Ka Shad Khasi ka lah ban nym phieng shuh,
Hynrei khlem ka, ka rong ka rup Khasi kan'duh.

U Khasi sngewsarong ia la riti,
Ha por ha por u pynpaw rong ia ki;
Ha Shad Weiking, ha Pomblang Nongkrem,
Ha Shad Raiwai, ne, ha Beh Tympem,
Da jingsotti u mih ha rong,
Ha khmat u Dkhar ne u Mynder,—
Ha khmat jong ki aiu ka pher,
Haba ka jingieit-ri ka shong!
Ha rong trairi, Khasi u paw ka maiñ,
Kiwei ia u kim lah khlem da shynraiñ.

Ba peit ki Theibhabriew,
Kumjuh ki Rangbhabriew,
Sha lympung Weiking ki tuid ban jngoh sngewbha
Ia ki rukom Khasi,
Ba ki Rang ki Theisotti
Ki pynphuh phieng ha khmat u Kñii u Kpa:
Da jingsuhjer ki khmat ki shat
Sha ki riam ba phalang ki sotti-bad,
Bad shadem ka kyndeh ha jingkhih ki kjat
Ba lam ia ka met shadien bad shakhmat;
Shakhmat, shadien,—shadien, bad shakhmat,
Ka met ka bud ia ki shympriahjat,
Ba kohnguh ha ki sur ki jingtem ba ring,—
Ka Padiah, ka Tangmuri, bad ka Ksing.
Jyllieb khapngaiñ ki Theisamla
Ba phong pansngiat, ba sem dhara,
Ba kieng u kpieng, ba deng khaila,
Rumar rusom ki bat ha kti,
Katba suki suki ki shad h'u phlang ba ni.

Sawdong ki Theisotti ka Ri
Kh'lalek ki tawiar ki Rangkynsai;
Ki kup ka riam ki riewhyndai
Ba kren shaphang ka nam jong ki.—
Kynhun kynhun ki shad sawdong
Ki Thei-kup-ijot ka Ri la jong;—
Peit shrak ki iaid ryngkat ryngkat,
Ryngkat ruh de ki noh ki kjat;
Symphiah ba phuh sha mon u hap ryngkat,
Nangta sha diang u phai sa shisien pat;
Shi jam ar jam ki phai sha diang,
Nangta sha mon ki kylla biang;
Sha pdeng lympung teng teng imat kin shur,
Hynrei shata shisien kim shlan ban tur;
Namar kamram jong ki ka long
Ban ker ka lympung shad sawdong;
Ban rung shapoh ki khein ka sang,
Ba la tyngkai tang ia ki Theikyrpang.
Katno ithiang ban iohi ia ki khun ka Ri,
Haba ki pynpaw burom da mynsiem sotti;
Bad katno kham ithiang ban jngoh ia ki,
Haba ki Rangdajied ki shad sawdong ki Theisotti.
U Samla un iap bieit ha dur ki Theisamla,
Ki Theisamla kin saw h'u 'Nai Khadsaw synñia.

Kham sieng ia jingiwbih u tiewdiengngai,
Long ki khynnah ba shim bynta ha ka;
Jingmut sngewmat ka her sha rngai
Ban i ia ki Theirit ba 'pun dhara,
Bad ki Bahrit ba kieng ryngkap rupa;
Kine ki dei ki Lasubon ka Ri,
Maki ki long ki Sim Moina jong ka;
Ha ki, na ki, kan san burom Khasi;
Khlem ki, mano lashai ban bat bynta?
Katba ki Khunrit ka Ri ki kloi ban mih bujli,
Lei lei na snieh pyrthei kam dam ka nam Khasi!

KA MAILI

Shisien ha trai u lum Shillong,
Nga iashem ia ka Maili,
Lyngngai da jingphuhmat ka shong
Marwei, harud Umshyrpi;
Pyrthei nga klet namar jong ka,
Ban i ka khmat ba bhabriew;
Ngam tip nga ieng halor mawsiang,
Ne don ha ri jingphohsniew.
Maili, Maili, peit seh sha nga;
Oh, h'oid, ka phai da shisha!
Ani! Ka phuh da 'mat samrkhie,—
Haei jingkmen kum kata!

Da jingkyndeh nga leit sha ka,
Ban dih ki 'tien umsoh thiang;
Ryngkat ngi sei ki 'tien ramia,
Bym pat ju sei ha mariang.
Ki Er-iwbih ka Sor Shillong
Hir hir ki beh sngewtynnat,
Katba bad ka Maili nga shong,
Ban mad ki um bym ju mad.
Maili, Maili, ryngkat bad phi,
Nga dih ka Erbatemon;
Ka hneng ha snieh pyrthei kan hiar,
Lada ia nga phi hap mon.

Bad h'oid, harud ki um rupa
    Ba ring ki sur ba phylla,
Maili bad nga ngi teh jutang,
    Bad kular bym ju kylla.
Ki 'tiew bun rong ki lum Khasi
    Namar jong ngi ki suhsieng,—
Bad, oh, ha kiwei pat ki sngi
    Ngi tei la ka jong ka ling!
        Katno sngewsuk sa shisien pat
        Ban kynmaw ia ka Maili;
        Namar kum ka ym pat ju don,
        Lait tang ha ki lum Khasi!

KA THEISAMLA KHASI

Ko Ri Khasi, ko Ri jong nga,
Sawdong pyrthei haei kum pha!

Ha sngap! ki sur tympang ki sngi
Samla, ryngkat ka lyer ki jngi;
Ki mih n'u ryndang ka Theisamla
    Ba shong ha lum Khasi;
Ki riew ki shoh ha ki shkor jong nga,
La kjat ba thait nga pynbeit shata,
Ban jngoh ia kata ka riewphylla
    Ba im ha lum Khasi.

Ka lyer ba rwai ha sla 'sehiaw
Ka bsiat aiu ngam poi kynmaw;
Namar ki sur ba shoh ramia,
    Ba mih na lum Khasi,
Shaphang jong ka ki pynklet ia nga;
Ryndang Myllung ngam pat ju sngew
U ban ud kumta ha sla khyndew,
    Lait-tang ha lum Khasi.

Ki jingkynud ki um ba shngiam,
Ka Duitara ba palat liam,
Nujor kim lah bad ki sur ba thiang
Ka Theisamla Khasi;
Ban ioh shong lang bad ka la biang,
Namar khuslai, lanot, sngewsih,
Kin phai kylla naba ki mih,
Bad ka Samla Khasi.

Khlem phai shadien, sha diang, sha mon,
Ki kjat ka lam lynti ka mon,
Haduh nga poi ha ïing ba shong
Ka Theisamla Khasi;
Ka sah samla kham pajih shnong,
Ban shang tyngkong kam kham sngewtynnat,
Namar ka dei ka Theipyrkhat,—
Ka Theisamla Khasi.

Hangno ka dpei ba kham rhem ding
Hapoh u tnum ba sop d'u pring,
Ba kdup ki Rang ki Theisotti
Na kut sha kut Khasi,
Ban ia ka trep ka Theikhasi?
Hapoh rympei jong ka nga thrang
Ban dih ki 'tien umsoh ba bang
Ka Theisamla Khasi.

Kum tiewkulab iwbih ka lyïur,
Ha nga ka phuh da khmat ba sngur,—
Nga thir i'u ksai ban bteng tieh ksiar
Bad ka Samla Khasi;
Ki khlur ummat khlir khlir ki hiar
Arsut ki ngab ba ih sawsnam,
Namar jingkmen ka sei jingiam,
Ha ka Samla Khasi.

Nga ñiad ia ki da rmiang shyntur
Haduh kin shai pat kum ki khlur:
Ha nga mynta da kumwei pat
Ki shat ki Sur Khasi;
Ki um ba shngiam ba tuid khlem rngad,
Na ka jar jar ki mih ha nga,
Katba nga don ryngkat bad ka
Ha trep u lum Khasi.

Khyllait na ka, haei nga don,
U tiewpathai ba kit ka mon,
Na tnum jaing ha shkor jong nga,
U siaw ki Sur Khasi!
Haei ka kmen bym pynsaja,
Hangno ka suk bym pynpisa,
Badno ngan rwai da jingsngewbha?
Ha ka Samla Khasi!

U SYNTIEW BA NGA JU SIEN

Bunsien nga iaid shaneng sharum
Ban wad i jaka ban shong thait,
Bad dei hangne ha sharing lum
Ba nga klet pat la jingsngewlwait:
Kumno ngan tip ba jngai na khmat ki briew,
Hangta jar jar kan shong ka Theibhabriew!

Marwei ha ri nongwei nga long;
Marwei, katno bunsien nga tmang;
Hynrei haba bad ka nga shong,
Bad ba nga sngap ki sur ba bang,
Ba mih na rmiang shyntur ba phuh samrkhie,
Ha rngai ki jingphohsniew sngewmat nga kie.

Ka im ha pdeng u soh u pai,
Dang step phyrngap phyllaw ka sar;
Teng teng ha kper nga sngew ka rwai
Shaphang ka mon bym lah synshar;
Ka suh ka thaiñ halor ki sur ba thiang,—
Ryngkat bad ka, mynsiem ka sngew la biang.

Pynban haba nga kyrtiang dien,
Nga iohi pat ka dur la jong;
Dei u syntiew ba nga ju sien,
Dei ruh ka khmat ba nga ju phong;
Ki um ba shngiam na ka nga la ju mad,—
Balei shawei nga kwah ban dang leit wad!

Ai ha ita ha iba phi ju ai,
Pdiang na ita na iba phi ju pdiang,
Phai sha ita iba sha phi i phai
Da mon ba khuid ban shim ban ai kylliang;
Peit ia ka khmat ba phi ju peit,
Bat ia ka kti ba phi ju bat,
Na ka phi wan, sha ka phin leit,
Namar mynsiem ka hun ryngkat ryngkat.
Haei phi don, sha ka pynher jingmut,
U ksai jingieit lei lei wat ai un dkut.

HA KI POR NGA DON MARWEI

Ha ki por nga don marwei,
Ki lok jong nga shaei;
Balei kein kan leit jia kumne ia nga;
Sur pangnud nga shu kynud
Jar jar ha la i dpei,
Ban pynklet ia la mynsiem ba pisa.
Haei ka sur sngewthiang na lum Khasi,
Ka sur pyntngen jinglong sngewrangli;
Lyer pyngngad u lum Shillong
Hir hir ha nga to beh,
Bad pasiaw, "Nga dang kynmaw ia phi!"

H'oid, lyngba ka Hamsaian,
Khubor na i ka wan,
'Dohnud jong nga hir hir ka her sha phi;
Jingsngewtmang jong phi, Kynrad,
Shen shen kan long jingkmen,
Ynda ha phi ia lade ngan aiti.'
Oh, bad miet bad sngi nga shu iai ap;
Ale, ale, wan noh kloi sha nga;
Sngi ki her ki mareh stet,
Kim ap iano iano,
Ia phi te ba ap dei tang manga.

Jingsuk ei ba lah batai,
Haba bunsien phi wan
Ban pynmeh lem ka ding ba la jan lip;
Tnum kynjah sa shisien pat
Kir kir u rhem u syaid,
Bneng ha pyrthei tang phi bad nga ba tip.
Dei ka khmat bhabriew na lum Khasi,
Ki khmat lip rong jong nga ba pynphuh;
Man ka miet ba phin wan kai
Ha i ling trep jong nga,
Sngi khuslai na nga kin phet jynduh!

*HA KA JINGKYNTIEW KURIM......

Jingai sngewbha na la ki lok phi pdiang
Da kti ba sbun ka jingsngewnguh ba kmen,
Ban pynkynmaw katei ka sngi ba thiang
Baroh ar ngut ba phin iakynduh shen.
Ki ktien kit bok kit rwiang ha phi
Ki shlei katba nang jan ka Sngi,—
Hynrei shyntur jong nga ka sngap,
Namar dohnud hapoh ka dap,—
Aiu ngan ong, aiu ngan ai ia phi,
Shuwa ba phin jam ki pud ka jingsotti?

Ki sngi samla mynta phi la iaid lait,
Ryngkat ki jingkyrkhu na tbian na jrong;
Sha ki lei lei phim lah ban leit phai pat,
Wat la ka sngi ka shai, ne, miet ka iong.
Ki khyllipmat ka kmen ba suk,
Ba briew u mad la khraw ne duk,
Ki phuh ha rang ha theisamla
Ha ki aiom ka jingsngewbha:
Hynrei shisien ba ki la jam kyrdan,
Da kumwei pat ka jingsngewbha kan wan.

Ngam poi pyrkhat ba ha ki lum Khasi,
Ki aiom ksiar jingsuk hangta phin mad;
Oh, ba ki lyer iwbih kiwei ki sngi
Kin rwai ha phi da sur bym lah ban blad!
U ksai ba jem ka Duitara,
Syntiew iwbih ka Ri Sohra,
Un ud bad sieng namar jong phi
Katba phi dang don ha Ri Khasi,
Bad umpohliew ba shngiam ki bym ju rngad
Kin tuid ha phi na krung ki lum pyngngad.

Ki saw aiom ka Ri Khasi kin phong
Ka matti Blei ba khuid; ki khlur ka bneng
Kin iai phyrnai; Syntiew iwbih bun rong
La jingsuhsieng kin phriang kylleng kylleng.
    Haba ka burom Blei ka paw,
    La ha u rit ne ha u khraw,
    Ki spah khlem dor b'u Nongpynlong
    U buh, ryngkat bad phi kin shong.
Ah, ba u briew un kup ka burom Blei,
Ba sniew ha snieh pyrthei kan nym jyllei!

Ki kti ki jingkyrkhu na l'U Nongthaw
Ha phi kin kner; ba hangno ba phi don,
Ka maiñ jong U ha phi junom kan paw,
Bad mon jong U phin leh, ym la ka mon.
    Ka Sngi u Bnai lynter ha phi
    Kin iai tyngshain, synñia bad sngi;—
    La jngai na Ri Khasi phin shong,
    Erbatemon u lum Shillong
Kan nang iai beh ha khmat ba kmen jong phi,.
Ki khubor thiang ba phi ioh ha Lum Khasi.

Ah, ba ngan lah ban dang ioh pat ia ki por
Ba la leit noh! Hynrei ki sngi ka hun
Mynsiem ngam pat shym mad ha ka mynnor,—
Bad thwei ka jingsngewsih ba nga ju pun,
    Mynta mian mian ki her sha rngai,
    Ba ngan ioh dih ki er-thymmai,—
    Ki sngi ba suk ki sngi ba thiang,
    Ha nga mynta ki wan phai biang.
Ka jingsuk bneng hangne to ioh maphi,
Wat la'ka long tang kum ka rong shi sngi.

Baroh 'katta phi iaid ha madan phlang,
Bad tang teng teng phi kiew ka thieb ka jur;
Naduh mynta, kam pher la slap ne rang,
Ki thma jingim ryngkat phi dei ban tur.
    Hynrei mynsiem kan nang sngewbang,
    Namar jingeh phin iatur lang:
    Mano ba ong ba Im marwei
    Ka long ka bneng ha ka pyrthei?
Ka im ka sah ryngkat—ka jingiwbih
Bad jingshngiam-rai jong ka lang phin ioh dih.

Aiu ngan ong ha phi da kumwei pat,
Haba thyllieij jong nga jai jar u set,
Ki 'tiew bun rong na kiwei pat ki khmat
Jingiwbih thiang jong ki phi lah ban klet:
    Hynrei ki ktien ka jingsngewbha
    Na ka mynsiem u lok shisha,
    Mano ia ki ba lah ban klet?
    Kumno ki ruh ki lah ban phet?
Lehse ha kiwei pat ki por sngewbha,
Phi lah ban poi kynmaw ki sur jong nga.

Mynta ha lieng ka jingkitkhlieh phi kiew,
Ban king lyngba ki latlat ba khlain tam;
Ki sur ba eh ka thma jingim ki riew,
Bad ki nongjop bunsien ki ioh ka nam,—
    Pansngiat jingjop shen shen phin phong,
    Kyrteng bad nam bad phi kin shong;
    Ki sngi ba kmen ka jinglong doh,
    Khlem kut ha phi kin sei ki soh
Ba thiang,—bad man ba leit ba wan ki sngi,
Phin sngew b'U Blei ia phi U da U ri.

---

*Nga sngewnguh eh ia u Sahep Phillip bad ia i Mem Phillip (Rev. & Mrs. T. B. Phillips) ba ki la shah sngewbha ia nga ban pynmih ia kane ka jingrwai.

U Nongthoh.

RYNGKAT BAD PHI

Sa shisien pat, ka khmat bhabriew jong phi
Ka phuh bad shai kum step aiom Synrai,
Bad shat ha nga syrngiew ka jingsotti;
Ki Ummat Ksiar jingieit ki phieng phyrnai,
Bad Thyllieij um jong phi u ring jingrwai;
Ki kti ka mon ba jem jong phi ki bat,
Bad ia ka met tlot jong nga ki iai syrpai,
Ban khring bad lam ia nga sa shisien pat
Sha jaka phlang jyrngam bad sawang lum pyngngad.

Oh, Lasubon jong nga! Ka bor pyntngen
Phi don ban ai jingkmen ha por shipa;
Ha por khuslai bad jingkordit, ka kmen
Na phi ka wan synrap ha khmat jong nga,—
Phi long ka lok, ka kmie, bad ka para,
Jngai na la ling ki sngi jinglong khynnah,
Ha kaba hun mynsiem ka shong samla,
Katba sha Ri Nongwei khlad kam pat kwah,
Ban im ban sah kyrteng, bad phuh ka shong ka sah.

Aiu ngan khot ia phi? Ha ka jingphuh
Ki ngab jong phi, nga i ia la ka dur!
Ka lit shai tam phi long,—nga iai peit thuh
Ha phi kumno ki khih ki rmiang shyntur;
Hynrei ym tang ka lit, namar ka sur
Ba mih nangta, ka kren da kumwei pat:
Ka kit jingmut jong nga sha lyndet khlur,
Ban rah nangta mynsiem ki khlur ummat,
Ban san ha phi ha nga kajuh ka jingpyrkhat.

Ryngkat bad phi, mynsiem ka suk ka hun;
Sha jngai na phi, jingkynmaw ieit ka sah;
Bad them bym lah ban thew, jingkieng ka pun,
Ba Hamsaian u Tiewpathai kan rah
Sha kyndong tam bad jaka ba kynjah,
Ha kaba her u Sim Song Sim Moina,
Na dieng sha dieng, lyngba ki lum ki wah,
Ban ring ban mad ka Er-iwbih phylla,
Ka Dohnud ba u thrang ban bat baroh shi rta.

Haei ka suk pyrthei, haba ka Khmat
Ba mon kam don hajan? Kumno sngewbha
Kan shong, haba Dohnud ka im suhsat?
Ka Per Syntiew khlem Rang Khlem Theisamla
Ka long Kyllut ha Krem ka Duitara!
Ki Aiom Ksiar jingsuk hin hin ki tuid
Ha phang ki shimynsiem b'la buh bynta;
Ha ki, ki sngi synlar ba sngur ba khuid
Ki wan ki leit jar jar kum mynsiem Rngai kylluid.

Ka maiñ ka jingbhabriew bad ka burom,—
Ka jingsotti ba khuid,—bad phi ka shong;
I'u nongpynjot, ka bor ka don ban thom
Lada habar kam kup ki sner bun rong,
Bad jaiñ phalang shukor ka sang ban phong;
Ka khmat ba phuh shabar naduh dohnud,
Ka jingbhabriew bad jingsotti ka long;
Ki 'tien arsap ka bein ban pyrthuh bud,
Namar na bha sha sniew ka hap ban ryngkang pud.

Kumno ha nga sa shisien pat phi paw
Ha pdeng ka im jynjar ba pynkhuslai;
Jingdon ryngkat jong phi nga iai kynmaw
Haduh ba sngi ka doh jong nga kin wai,
Bad mynsiem Blei kan phai sha la U Trai.
Bunsien ia nga phi wan ban pyntngen lem
Haba kordit ka kem bad ban ka swai;
Bunsien haba hajan jong nga phi dem,
Shadem ba pjah sngewtmang sa shisien pat ka rhem.

Kumno nga lah ban klet kitei ki sngi,
Ki sngi ba kmen ha por ka dik mynsiem?
Daei phi mon ngan siew kylliang ia phi,
Ka Nongpyntngen ki khyllipmat sngewtriem,
Kiba pynkiuh wat ia iktiar u syiem?
Haba ha ri nongwei nga dem ka khlieh,
Bad sawdong jong nga ki Rang ki Thei ki liem,
Nga sngew ym don jaka haei ngan rieh,
Ban da na ka syrti ba nep ki Rangkiengstieh.

Na phi, bad dei na phi, ba bor thymmai
Ka wan rung pat; ka sni ki sngi bym suk
Ka ngam bad jah sha thwei ba iong ka Rngai;
Ryngkat bad phi, ki sngi ka Sotti Juk
Ki wan synshar ka mynsiem khrew ba duk,—
Ka khun ka jingkhuslai ba pynhiran
I'u khun bynriew: ka Raid, ne, ka Muluk
Ka roi ka bha lyngba jingieit ba shan
Ba thom ka bor ba sniew bad buit arsap bymman.

Kumne phi long ha nga ha ri nongwei,
Sha jngai na khmat ba lung i Mei i Pa;
Bad phi nga sngew nga shong sawdong ka dpei
Ba rhem ba syaid, ryngkat ki kur ki kha,
Ryngkat ki lok ki jor ba ieit sngewbha.
Na ktien jong phi nga dih umsoh ba thiang,
Ba pynpyngngad ka met ba shit pisa;
Namar jong phi sha khlain nga ioh phai biang,
Ban iaid ryngkat bad phi ha pneh ka Mei Mariang.

Lano ki sngi ba suk bad phi kin wan?
Lano ka Er-synrai ngin ioh dih lang?
Balei jynjar pyrthei ka nang iai ban,
Bad jor ka jingkhiah krat ka kjit ka pang,
Bad jingkhangïit ba shai ka miet ka khang?
Haba sawdong jong nga ki ker syrtap
Ki dieng ba sop d'u shiah jingim ba kthang,
Jingdon jong phi ha nga jinghun ka bsap,
Ban iaid lyngba ka khlaw, bad shah ka lyer u slap.

Haba mynta na rngi u Lum Shillong
La khmat ba kmen shaphang Mihngi ka phai,
Nga i ki khlaw ba jngum, ki lum ba jrong,
Bad them jylliew ki ker ka thaiñ Mawshai,
Ban pynkynmaw kumno hangta phi rwai,
Ban lam ia nga sa shisien pat sha ri
Ka Per Syntiew, sha shnong u Soh u Pai,
Ba jingkynmaw pangnud kita ki sngi
Kan jah kan phet jynduh sha khadar snem lynti.

Hangne ha phlang jyrngam bad phi nga shong,
Ryngkat ki khmat ba phuh sawdong jong ngi;
Sa shisien pat, hajar ki 'tiew bun rong
Ba phuh suhsieng,— ki dak ka jingsotti,—
Sawdong ka kper bad ha phyllaw nga i;
Haba nga sngew ka Er-Synrai ka beh
Pyrshah ka khmat lip rong ba irangli,
Ka ding ba pjah sa shisien pat ka meh
Halor ki ngab raikhoh b'la kjit da bih u speh.

Bad phi mynta nga i ka Step Phyrngap,
Shuwa ba ka sngi kan shat ha snieh pyrthei;
Mynstep nga sngew jingkynud thiang u ngap
Ba wad syntiew, ki um ba thiang b'un sei,
Ban rah sha ksing, ki rewngap ban pynshlei.
Katba nang leit nang wan kiwei ki sngi,
Katta nang jan ngan mih na ïing i Mei;
Hynrei mynsiem ka kmen ba dei bad phi,
Ki Aiom Ksiar ngan mad ha kiwei pat ki sngi.

KI SONNET

I

Ka shab bym lah kylla.

Haba jingieit shisha phi la pynpaw,
Wat ai kan phai kylla naba ka wan;
Jingieit kam dei lada phi dang lah law,
Bad pynduh noh haba ka dei ban san;
Jingieit shisha ka long ki umpohliew
Ba ai jingtngen ia ka mynsiem ba lwait;
Jar jar ka tuid harud ki dieng syntiew
Ba sieng ha khmat ki Rang ki Theishong-thait.
Ka long ka siar nylla b'la phrang ha ding,
Ba ka sarang lei lei kam lah ban bam;
Ki buit pynsniew ia ka kim lah pyning,
Bad dak jong ka, shukor kam lah pyndam.
U khñiang um lah ban krang jingieit shisha,
Namar ka dei ka shab bym lah kylla.

II

Ki sur ba thiang jong phi.

Kum Ngi Pyrem ba doh ka ri dymmiew,
Ba dieng bad sieij sa shisien pat kin im,
Mynta nga ieng ban sngap ki sur ba riew
Jong phi, kiba ju ai bor ai mynsiem;
Marwei nga iaid hapoh ka khlaw khlem sngi,
Bad nang iai iaid khlem tip shano ngan ngam,
Haduh nga sngew ki sur ba thiang jong phi
Ki btin ia nga sha jaka phlang jyrngam:
Hangta phi ap ban pynsyaid lem ia nga
Na ki jingkjap u thah ba thar ka tlang,—
Shen shen mano ban phong ka khmat sngewbha,
Haba ryngkat ngin dih umsoh ba thiang?
Ryngkat ngin kmen halor ki lum sawang,
Ryngkat hangta ngin ring ki sur ba bang.

III

U Syntiew ba nga jied.

Kyndit haba ka khmat jong ka nga i,
Ki khmat jong nga ki jngut da jingsuhjer;
Marwei ka paw na pdeng ki Theisotti,
Kum Tiewlyngskaw ba phuh marwei ha kper;
Shano ki khlur khrik khrik ka bneng ki jah
Ha ka jingshai bad jingtyngshain ka sngi?
Kumno ki khmat jong nga ka lah ban kah,
Haba hajar ryngkat bad ka ki jngi?
Lada ha pdeng ki skit ki 'tiew bun rong,
Ka khmat ka hun ban jied tang ia uwei,
Ia u kan kheit, ia u ka dei ban phong,
Ne kan ym shem kum u ha snieh pyrthei.
Nga ruh ka tang shu paw, ia ka nga jied,
Namar nga tip ba ka ka long jingieit.

IV

U lok u ban ri ia phi ha ban da wai.

Ioh ka Pyrthei ia phi ka mut shukor,
Katba marwei phi rwai ha shong ne trei,
Ba kum syntiew iwbih phi ruh phin tlor,
Bad hap n'u tnat ban troin ha sla pyrthei,
Ka bha ban sian ha khmat ki riewarsap,
Ba phnieng syrwiah ha lynti iaid jong phi;
Ki ktien ba um jong ki ki thiang umngap,
Hynrei bunsien u ngap u don ka sni.
Ki nongpynjot bunsien ki phong khmat lok,
Bad lok-shaniah bunsien ki man nongshun,
Namar hapoh ki ri ka mynsiem thok,
Bad mynsiem thok bunsien jingjot ka pun:
Dei tang uta 'ba Dohnud phi la ai,
'Ba kloi ban ri ia phi ha ban da wai.

V

Shi khrum ka bneng u lok don tang uwei.

Kham kthang ban ia jingkthang u jhur ba kthang,
Long u nongshun b'la kylla na u lok;
U lok-nongshun dohnud u lah pynpdang,
B'u la tip lut ka lait ka let u lok;
U long ka langthari ba rat ka ling,
Bad pynsakma ia ki jingri ba luilui;
Ha mynsiem sngur u lur ki tyllaw tieng,—
Te kum pyrthat un talaiñ talwar u kui!
Ha por sngewbha, ki lok sngewbha ki bun;
Ha por khuslai, ki lok sngewsih kim don;
Ha por jynjar, ym don ba ieit ba shun;
Ha por leh kmen, ban leh kmen lang ki mon
  Shi khrum ka bneng, u lok don tang uwei,
  U ban leit ryngkat bad phi sha kut pyrthei.

VI

Ha phi ym don dohnud bam kruiñ.

Kumno ngan tip la Dohnud hok jong phi
Ka kren kumba mynsiem jong phi ka shlei;
Nga lah ban ngeit ba dak ka jingsotti
Jong phi ki long ki ktien ba phi la khlei?
Ñiar te ba khmat kam phong ka maiñ arsap,
Pyrshah ia ka jingsngew ka hok napoh;
Ka thok bad hok bunsien ki shong synrap,
Bad thok bunsien na hok ka ju ryngkoh.
Ah, jingkular ba skhem nangno phan wan,
Ba lah pynhun jingmut pisa jong nga?
Hangno ngan shaniah la jinglong hiran,
Haba nga tur ha pdeng ki madan thma?
  Ha phi bad tang ha phi junom nga hun,
  Namar ha phi ym don Dohnud bam kruiñ.

VII

Harud ki um ba im ka Ri Khasi.

Harud ki um ba im ka Ri Khasi,
Nga shong ban sngap ki sur ba shoh sngewthiang;
Ban dih nga thrang ki um ba shngiam jong ki,
Ban tngen ka khmat ba lwait bad mynsiem sliang;
Ba oh, u ksai ba ki bsiat ha shkor jong nga,
U pynjem jai ia ki thied ba jrem ka met;
U ud shaphang ki sngi ki jingsngewbha,
Ba khuslai jingim ha bor sngewbha kin phet.
Ah, ba junom ngan don hajan jong phi,
Ban dih ki sur ba thiang ki um ba im;
Jingkynmaw ieit ia kiwei pat ki sngi,
Kin long kum ki jingpah sngewthiang ki sim.
  Ki um ba im jingieit ryngkat ngin mad,
  Ynda sha phi ngan wan ban nym phai pat.

VIII

Jingsuk ba neh ha pyrthei nga iai wad.

Katno sngewhun ban iasyllok sngewbha
Bad ka jinglong ba lah ban iasngewthuh;
Ki ktien ba bang ki long u sairupa
Ba bsiat sngewthiang kum lyer ha khmat ba phuh;
Dohnud ba bsap da bun ki jingkhuslai,
Ka tngen ban mad ki bor ki ktien don dor;
Na jingpisa sha jingpyngngad ka phai,
Bad jingsngewsih sngewmat shiphang ka tlor;
Ba ah, haba sa shisien pat nga don
Marwei, jingmut ba tlot ka synshar biang;
Haei ngan buh nongrim ia la ka mon,
Khnang ba jingim kan long umngap ba thiang?
  Jingsuk ba neh ha pyrthei nga iai wad,
  Haduh mynta ia ka ngam pat ioh mad.

IX

Ei ban ianujor bad phi.

Phi kwah ban tip balei nga jied ia phi?
Ym dei ka khmat bhabriew ba ring ia nga;
Shi snieh pyrthei ki dap ki Theisotti
Ba phuh, ba ih, bad phong ka maiñ samla;
Hynrei ha nga ki long tang kum ki lok
Ba sngewtynnat ban sngap ki ktien ba thiang;
Bad ki, mynsiem ka kmen ban iasyllok,
Wat la kam lah ban shim ban ai kylliang,
Hynrei balei ia phi ban shim nga mon,
Thyllieij u set haba nga mut batai;
Kumno ka Dur jong phi ha nga ka shon,
Dei tang Dohnud jar jar ba lah pynshai.
  Hynrei kane kawei nga tip biang biang,
  Kiwei bad phi, lei lei kim lah pyrshang.

X

Pyrthei ka dap tang jingjynjar suda.

Pyrthei ka dap tang jingjynjar suda,
Ka suk ha ka kam ioh jaka ban shong;
Wat hapoh dpei ryngkat i mei i pa,
Jingsuk bunsien ka her shabar ka shnong.
Shi por ka Sotti Juk ha pneh i Mei
Nga mad, bad i nga sngew ngam lah khlad shuh;
Ym slem hadien nga shem ba ha pyrthei,
Ha ïing i Mei ngam dei ban sah jynduh.
Lano jingim lyngkot jingsuk kan mad,
Haba u shiah jingim u thar ka met?
Balei jingsuk ia ka nga nang iai wad,
Haba ka tang shu wan mar mar ka phet?
  U briew lanot bym tip kaei ka Suk,
  Junom hangne un long u khun ka Duk!

KHUBLEI

U Mon bad ka Bon dei ki lok ba nga ieit eh.
Ha ka sngi ba ki iapynhiar synjat,
Ki paw ha nga kum ar tylli ki tiewlyngskaw
Kiba phuh tang maki hi ha pdeng ka persyntiew.
Nga peit sha ki da khmat sngewkmen,
Nga da kwah eh ban sei
Ki ktien kit bok kit rwiang,
Ba kin iaroi parum pareh,
Bad ba U Blei na jrong
Un theh ha ki ia la ki jingkyrkhu;
Hynrei namar mynsiem ka dap,
Shibun ban kren ngam lah,
Kumta tang shi kyntien nga ong, *KHUBLEI* !

Ka poi ka sngi ba u Don Jarawain,
U khun phrangsngi jong ki, na ïing u mih,
Jingnang jingstad ban wad, ban lum, ban bat,
Ki ban pynsan bad pynlong briew ia u,
Khnang ba un bit ban ieng ialeh
Ia ki thma jong ka jingim.
U Mon u bat ia ka tyrpeng u Don,
U peit sha la u khun da ki khmat kiba kren,
Kham jam ban ia ka ktien,
Ba U Blei Un iai long lem bad u;
Hynrei namar mynsiem ka dap,
Shibun ban kren um lah,
Kumta tang shi kyntien u ong, *KHUBLEI* !
Nangta u Don u ieng hakhmat ka Bon,
Kaba piam ieit ia u halor ki ummat kiba kren
Ba ka iehnoh ia u ha ka mon ba khuid U Blei,
Kiba kyrmen ruh de
Ba un wan phai sha la ka ïing
Ha ka jingkmen, jingsuk, bad ka burom;
Hynrei namar mynsiem ka dap,
Shibun ban kren kam lah,
Kumta halor ki khlur ummat,
Ka doh ia la u khun,
Bad tang shi kyntien kein ka ong, *KHUBLEI* !

Ka poi ka por ba u Don Jarawain
La ka dohnud u theh ha ka theisamla bhabriew;
Te kum shi jur ki paro blei ki leit ki wan,
Ki rkhie ki kmen, bad ki phohsniew ia ka lawei
Ba ka long ka *paradais* ha snieh pyrthei.
Hynrei shisien ka sngi, na kano ma ka daw,
U ksai jingieit u dkut hapdeng jong ki.—
Hakhmat jong ka u Don u ieng,
Ki khmat jong u ki kren
Katno u pait dohnud
Ba u la duh ia ka jingieit jong ka,
Hynrei katno u kwah ba kan im bha im miat
Ha ki sngi ki ban dang wan,
Wat la ha snieh pyrthei kin nym iakynduh shuh;
Hynrei namar mynsiem ka dap,
Shibun ban kren um lah,
Kumta tang shi kyntien u ong, *KHUBLEI* !

Nga ialam ia u Don harud ka wahduid sngur;
Khlem kren ngi shong halor u maw,
Bad da u dieng nga pynkhih ia iwei i pung rit,
Ha iba jngi sngewbha shibun ki shalynnai;
Ita i pung i jngut, hynrei tang hadien khyndiat por,
Ki um ki khuid bad ki sngur biang.
Nga peit sha u Don bad nga ong,
"Jingim u briew ka long kum ka wahduid,—
Kaba khuid, kaba sngur, kaba ring sur thiang,
Kaba pynkmen, kaba pyntngen, bad pynjah thait.
Teng teng haba ka thut,
Ne haba don uba pynkhih pynthut ia ka,
Ka ktich ka kiew bad ka pynjngut
Ia ka jingkhuid jingishngiam-rai jong ka;
Hynrei shah ia ka ktich ba kan hiar sha trai pung,
Te kata ka wahduid kan sngur biang sa shisien."
Shiphang u Don u sngap;
Nangta u peit sha nga da ki khmat kiba kren
Ba ka dohnud b'la mong jong u
Imat kumba kam pang kam khuslai shuh;
Hynrei, sa shisien pat,
Ka phuh biang kum u syntiew jingkyrmen,

Bad ka lawei ba kmen ka ap ia u.
Halor ki khmat ba ryum jong u
Ka phuh ka jingsngewnguh;
Hynrei namar mynsiem ka dap,
Shibun ban kren um lah,
Kumta tang shi kyntien u ong, *KHUBLEI* !

Ha ka sngi ba u Don Jarawain u mih
Ban leit sha madan thma,
U Mon khlem kren u shim ka kti u khun,
Bad u shu kohnguh tang khyndiat ia la ka khlieh,—
Ka dak kaba pynpaw
Ba u sngewthuh shai biang biang,
Ia ka jingsngew la u khun.
Ka Bon, halor ki khlur ummat,
Ba mih na pung ka jingieit khun bym lah batai,
Ia u ka piam, ka doh, bad ka syrpai;
Katba ka Lasubon, ka para marwei u Don,
Ka iam-ia-rkhie katba ka bat ia u.
Hynrei baroh lai ngut,
Namar mynsiem ka dap,
Eiei ban kren kim lah,
Kumta tang shi kyntien ki ong, *KHUBLEI* !

Khubor ka poi ba u Don Jarawain,
Ha madan thma, khlem lah khie shuh, u kyllon kram.
Jingieit phylla bym lah batai
Ka paw halor ki ummat kthang
Ba tuid khlem kut arsut ki ngab lip rong
Ka Bon bad ka Lasubon,
Katba ki sei ki tien sangsot da ka sur pait dohnud,
Ba pynpait dohnud lem ia kiba sngap sngewlem ia ki.
Da la ki khmat kim shym iohi kumno la aiti noh
Ia ka met u Don sha ka dewmet;
Kumta baroh lai ngut,—
Ka kmie, u kpa, bad ka para jong u,—
Da ka shadem ba dap ki ieng pyrshah ka dur jong u.—
Ki khmat jong ki ki kren
Kumba ki iohi ia ka pyrthei thymmai

Sha lyndet ka jingiohi ki khmat u briew,
Bad kumba ki iohi ia u Don Jarawain
Ba u kaweh ia ki bad ka jingieit ba phuh samrkhie,
Ban pynpaw ba un nang iai ap ia ki
Ha kata ka ri ki jingphylla.
Mynsiem jong ki ka khih ka dap
Katba ki peit ka dur bhabriew jong u;
Hynrei eiei ban kren kim lah,
Kumta ki shu pynkhih ia la ki rmiang shyntur,
Bad tang shi kyntien kein, hapoh dohnud, ki ong,
KHUBLEI !

KHUBLEI!— Ka ktien kit bok kit rwiang;
KHUBLEI!— Ka ktien ka jingsngewnguh;
KHUBLEI!— Ka ktien ka jingkyrmen;
KHUBLEI!— Ka ktien iakhlad jynduh;
Hooid, ka dei ka ktien kyrkhu kyıdoh,
Ba jingkyrkhu U Blei ngi lah ban ioh;
Ka dei ruh de ka ktien kaba pynngeit
Ba, wat ngi la iakhlad,
Shisien ka sngi ngi lah ban iashem pat.
Kane ka dei ka ktien u Khun Khasi,
Ba mih na ka mynsiem ba sngur bad ba sotti.

